Lümanda Karu-Kati lasteaia õppekava

Alus: Alushariduse riiklik õppekava (HTM määrus 07.08.2025 nr 33)
Kinnitatud: 17. september 2026 direktori käskkirjaga 1-2/12

2026

Lümanda

Sisukord

Lümanda Karu-Kati lasteaia õppekava 1
1. Üldsätted 3
2. Lasteaia liik, eripära ja traditsioonilised sündmused 3
3. Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärgid ja alusväärtused 7
3.1 Üldeesmärk 7
3.2 Alusväärtused 8
4. Õpikäsitus ja kasvukeskkond 8
5. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus 10
6. Lapse üldoskuste eeldatavad tulemused 10
6.1 Mänguoskused 11
6.2 Tunnetus- ja õpioskused 14
6.3 Sotsiaalsed oskused 17
6.4 Eneseregulatsiooni oskused 19
7. Õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade põhimõtted ja eeldatavad arengutulemused 21
7.1 Mina ja keskkond 21
7.2 Keel ja kõne 26
7.3 Matemaatika 28
7.4 Kunst 31
7.5 Muusika 33
7.6 Liikumine 37
7.7 Digivaldkond 40
7.8 MINA - enesekohane areng, eneseregulatsioon, sotsiaalsed oskused 42
7.9 Õppevaldkondade lõiming 45
8. Lapse arengu hindamine ja toetamine 47
9. Koostöö lapsevanematega 48
10. Õppekava rakendamine, uuendamine ja hindamine 48

1. Üldsätted

Käesolev õppekava on Lümanda Karu-Kati lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse alusdokument. Õppekava on koostatud kooskõlas kehtiva alushariduse riikliku õppekavaga, RÕK juhendmaterjalidega, lasteaia kehtiva õppekava parima praktikaga ning digipädevuse rakendamise suunistega.
Õppekava lähtub lapsest, väärtustab mängu kui eelkooliea põhitegevust ning toetab lapse igakülgset arengut koostöös pere ja kogukonnaga.
Lasteasutuse õppekavas on välja toodud:

- Lasteasutuse liik ja eripära;
- lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärgid ja alusväärtused;
- õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid ja läbiviimise põhimõtted ning korraldus;
- õpikäsitlus;
- õpi- ja kasvukeskkond ning selle kujundamise põhimõtted;
- kolmeaastase ja kuue kuni seitsmeaastase lapse eeldatavad üldoskused ning kuue kuni seitsmeaastaste laste eeldatavad arengutulemused;
- lapse arengu hindamise ja toetamise põhimõtted, dokumenteerimine ja meetodid ning vahendid lapse arengu hindamiseks, jälgimiseks ja analüüsimiseks;
- lapsevanemaga tehtava koostöö põhimõtted ja korraldus;
- valdkondade õppe- ja kasvatustöö eesmärgid ja sisu;
- õppekava uuendamise ja täiendamise kord.

2. Lasteaia liik, eripära ja traditsioonilised sündmused

Lümanda Karu-Kati Lasteaed on munitsipaallasteaed 1,5–7-aastastele lastele. Lasteaed tagab lastele alushariduse omandamise võimaluse ja hoiu, mille eesmärk on lapse igakülgne ja tasakaalustatud areng, arvestades tema ealisi iseärasusi ning kaasaegse ühiskonna ootusi. Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusena kujunevad lapsel vajalikud sotsiaalsed ja õpioskused edukaks toimetulekuks koolikeskkonnas. Lasteaed asub kolmes erinevas tegevuskohas alates 01.09.2026.

Mustjala tegevuskoha eripära:

Mustjala tegevuskoht asub Saaremaal Mustjala külas, rahulikus ja looduskaunis maapiirkonnas. Ümbritsev looduskeskkond loob mitmekesised võimalused õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimiseks õues ning toetab laste vahetut kokkupuudet loodusega. Regulaarsed jalutuskäigud ja õppekäigud lähiümbruses aitavad lastel tundma õppida oma kodukohta, märgata looduses toimuvat ning kujundada keskkonnateadlikku ja hoidvat suhtumist.

Õppe- ja kasvatustegevus toimub ühes liitrühmas, kus õpivad ja tegutsevad koos 1,5–7-aastased lapsed. Eri vanuses laste koos tegutsemine loob peresarnase ja hooliva õhkkonna, kus vanemad lapsed saavad olla noorematele eeskujuks ja toeks ning nooremad õppida vanemate laste kogemustest. Ühistegevused toetavad laste sallivuse, hoolivuse, koostööoskuste ja vastutustunde kujunemist. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel arvestatakse laste vanuse, arengutaseme, võimete ja individuaalsete vajadustega.

Õppe- ja kasvatustegevuses rakendatakse projektõppe põhimõtteid ning lõimitud õpikäsitust. Erinevad õppevaldkonnad seotakse terviklikeks teemadeks, mida uuritakse praktiliste tegevuste, katsetamise, avastamise ja koostöö kaudu. Projektõpe toetab laste uudishimu, loovust, omaalgatust ja aktiivset osalemist ning võimaldab omandada teadmisi ja oskusi vahetute kogemuste kaudu.

Õues viibimine ja looduskeskkonna kasutamine õpikeskkonnana on Mustjala tegevuskoha igapäevase õppe- ja kasvatustegevuse oluline osa. Lastele võimaldatakse iga päev piisavalt aega värskes õhus mängimiseks, liikumiseks, uurimiseks ja avastamiseks. Looduskeskkonnas tegutsemine toetab laste liikumis- ja uurimisoskuste arengut, keskkonnateadlikkust ning füüsilist ja vaimset heaolu.

Mustjala tegevuskoha traditsioonid:

- tarkusepäeva tähistamine;
- sügismatk ja piknik;
- õpetajate päeva tähistamine;
- jõulupidu või jõulumaa külastamine;
- osalemine jõululaadal koostöös lapsevanematega;
- advendi hommikute tähistamine
- lasteaia sünnipäeva tähistamine
- iga-aastane Saaremaa loomaaia külastus;
- Eesti Vabariigi aastapäeva tähistamine Mustjala rahvamajas;
- kevadine väljasõit ja piknik;
- emadepäeva tähistamine;
- kevadine väljasõit ja suvesünnipäevade tähistamine.

Kihelkonna tegevuskoha eripära:

Kihelkonna tegevuskoht asub Lääne-Saaremaal Kihelkonnal, Vilsandi rahvuspargi piiril, metsa ja mere läheduses ning Abaja ja Papissaare sadamate vahetus läheduses. Asukoht loob mitmekesised võimalused õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimiseks looduskeskkonnas ning toetab laste keskkonnateadlikkuse, uurimis- ja avastamisoskuste ning kodukohatunde kujunemist.

Lasteaed on avatud tööpäevadel kell 7.00–18.00. Õppe- ja kasvatustegevus toimub kahes liitrühmas:

„Kilud“ – 1,5–5-aastased lapsed;
„Räimed“ – 5–7-aastased lapsed.

Liitrühmade eripära loob võimaluse eri vanuses laste koos tegutsemiseks ja üksteiselt õppimiseks. Vanemad lapsed saavad toetada nooremaid ning nooremad õppida vanemate laste eeskujul. Ühistegevuste kaudu toetatakse laste hoolivuse, vastutustunde, iseseisvuse ja koostööoskuste kujunemist.

Kihelkonna tegevuskoha eripäraks on õppe- ja kasvatustegevuse tihe sidumine kohaliku looduse, mere, rannakultuuri, pärandi ja kogukonnaeluga. Õppetegevusi viiakse regulaarselt läbi ümbritsevas looduskeskkonnas ning õppekäigud loodusesse, mere äärde ja piirkonna olulistesse paikadesse on

õppetöö loomulik osa. Vahetud kogemused võimaldavad lastel märgata, küsida, uurida, katsetada ja avastada ning toetavad kogemuslikku õppimist.

Oluline õpikeskkond on Abaja sadam ja selle puhkeala, kus lastel on võimalik vahetult kogeda merd ja rannaloodust, tutvuda rannakultuuri ja meretraditsioonidega ning mõtestada mere tähtsust Saaremaa inimeste elus. Sadama taristu ja seal toimuvad tegevused võimaldavad lõimida õppetöösse mereharidust ning kohaliku kogukonna elu ja traditsioone.

Lasteaia lähiümbrus pakub mitmekesiseid võimalusi liikumiseks ja õuesõppeks. Lasteaia juures asuvad mänguväljak, murukattega staadion, korvpalliväljak, laululava, külakiik, kelgumägi ja laste seiklusrada. Neid kasutatakse mängu, liikumise, avastamise, õppimise ja ühistegevuste läbiviimiseks.

Õppe- ja kasvatustegevuses rakendatakse lõimitud õpet, sidudes erinevad tegevused ja õppevaldkonnad terviklikeks teemadeks. Kohalikku loodust, merd, sadamaid, ajalugu, pärimust ja kogukonnaelu kasutatakse võimalusel õppeprotsessi loomuliku osana. Selline õpikeskkond toetab laste uudishimu, iseseisvust, loovust, koostööoskusi ning soovi oma kodukohta tundma õppida, väärtustada ja hoida.

Lasteaia arendustegevust toetab Kihelkonna Hariduselu MTÜ, mille tegevuses väärtustatakse piirkonna tugevusi – merd, sadamaid, Vilsandi rahvuspargi lähedust, mitmekesist loodust, kohalikku ajalugu ja tugevat kogukonda – ning nende kasutamist laste õppimise ja kasvamise toetamisel.

Kihelkonna tegevuskoha traditsioonid:

- tarkusepäeva tähistamine koos kooliga
- osalemine “Saare Hoidise” konkursil
- sügise alguse tähistamine retkega loodusesse
- osalemine Pärandivaderite algatuses – Kihelkonna kalmistu riisumine
- isadepäeva tähistamine
- mardi- ja kadrikommete tutvustamine ja läbiviimine
- advendiaja tähistamine
- advendikohvik Kihelkonna rahvamajas kogukonnaga
- lasteaia-ja kooli ühine jõulupidu
- vastlapäeva tähistamine
- sõbrapäeva mängupidu
- Eesti Vabariigi aastapäeva tähistamine
- emakeelepäeva tähistamine
- lasteaia sünnipäeva tähistamine märtsis
- kevade alguse tähistamine retkega loodusesse
- “nõiapäeva” trall
- emadepäeva tähistamine
- taimede kasvatamine Kihelkonna kevadlaadaks
- Kilude ja Räimede ühine kevadmatk
- koolieelikute väljasõit
- lasteaia lõpupidu

Lümanda tegevuskoha eripära:

Lasteaia sümboliks on karu ning nimi on inspireeritud Karu-Aabitsa tegelasest Karu-Kati. Lümanda Karu-Kati Lasteaed on Lümanda Lasteaia õigusjärglane, mis avati 30. jaanuaril 1969. aastal. Lasteaia praegune nimi on kasutusel alates 8. novembrist 2010.

Lasteaed on avatud tööpäevadel kell 7.15–18.00. Õppe- ja kasvatustegevus toimub kolmes rühmas:

- „Jänkukesed“ – kuni 4-aastased lapsed (liitrühm)
- „Mõmmikesed“ – 4–6-aastased lapsed (lasteaiarühm)
- „Hundikesed“ – 5–7-aastased lapsed (lasteaiarühm)

Lasteaed asub Lääne-Saaremaal Lümanda külas, looduslikult kaunis ja turvalises piirkonnas, Viidumäe looduskaitseala ja Vilsandi Rahvuspargi vahetus läheduses. Asukoht loob soodsad võimalused õppe- ja kasvatustegevuste läbiviimiseks looduskeskkonnas ning toetab laste keskkonnateadlikkuse kujunemist.

Lasteaia eripäraks on õppe- ja kasvatustegevuse sidumine kohaliku looduse ja kultuuripärandiga. Õppetegevusi viiakse regulaarselt läbi erinevates looduskeskkondades, mis toetab laste kogemuslikku õppimist ja väärtushoiakute kujunemist.

Lasteaia arendustegevust toetab MTÜ Karu-Kati Õpituba, mille eesmärk on luua soodsad tingimused piirkonna eelkoolieaiste laste arenguks loovateks ja otsustusvõimelisteks isiksusteks. MTÜ on lasteaia õppe- ja kasvatustegevust rikastanud erinevate projektipõhiste ühistegevustega nagu erinevad õpitoad, õppekäigud, koolitused ja muud ühistegevused.

Õppe- ja kasvatustegevus põhineb üldõpetuse, ja projektõppe põhimõtetel ning lõimitud õpikäsitusel. Õppevaldkonnad seotakse terviklikuks õppeprotsessiks läbi kesksete teemade. Mitmekesisust soodustavad Kiusamisest vabaks, Hea alguse ja Montessori metoodikate elementide rakendamine ja digivahendite eesmärgipärane ja tasakaalustatud kasutamine. Lümanda Karu-Kati Lasteaed käsitleb enesekohast arengut, eneseregulatsiooni ja sotsiaalseid oskusi eraldi valdkonnana, kuna peab neid lapse heaolu, koolivalmiduse ja tulevikuoskuste kujunemisel keskseks.

Õppe- ja kasvatustegevust rikastavad keskkonnahariduslikud projektid ning koostöö lähedalasuvate looduskeskustega – Viidumäe looduskeskus ja RMK Vilsandi rahvuspargi külastuskeskus. Lümanda piirkonna loodus- ja kultuurikeskkond on oluline osa õppe- ja kasvatustegevusest. Lastega külastatakse regulaarselt ümbruskonna metsi, randa, pärandniite ja teisi loodusobjekte ning õppetegevustes tutvutakse kohaliku looduse, elustiku, pärandkultuuri ja kogukonna traditsioonidega. Võimalusel kaasatakse õppetöösse kohalikke ettevõtteid, asutusi ja kogukonna liikmeid, et toetada laste seotust kodukoha ning selle väärtustega. Lasteaia õppekavas pööratakse eraldi tähelepanu väärtuskasvatusele, mille keskmes on turvaline ja toetav kasvukeskkond, eneseregulatsiooni kujunemine, kiusamisvaba suhtluskultuur ning koostööoskused.

Õuesõpe on Lümanda Karu-Kati Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse loomulik osa ning toimub regulaarselt kõikides rühmades aastaringselt. Õppetegevusi viiakse õues läbi vähemalt kord nädalas ning võimalusel sagedamini, sõltuvalt teemast, aastaajast ja ilmastikuoludest. Õuesõpet toetavad lasteaia loodusmaja ning avar looduslik õueala, mis pakuvad mitmekesiseid võimalusi mänguks, liikumiseks, uurimiseks, katsetamiseks ja kogemusõppeks. Õuekeskkond on oluline õpikeskkond, kus lõimitakse kõiki õppevaldkondi ning kujundatakse laste keskkonnateadlikkust, iseseisvust, loovust, koostööoskusi, probleemilahendusoskust ning toetatakse nende vaimset ja füüsilist heaolu.

Lümanda tegevuskoha traditsioonid:

- tarkusepäeva tähistamine koos lastevanematega
- Karu-Kati sügislaat koos kogukonnaga
- vanavanematega koosviibimine
- isadepäeva tähistamine
- mardi- ja kadrikommete tutvustamine ja läbiviimine
- I klassi küllakutsumine „100 päeva koolis“
- advendihommikud
- rühmade jõulupeod, kuhu kaasatakse ka piirkonna kodused lapsed
- lasteaia sünnipäeva tähistamine jaanuari lõpus
- Lasteaia ajalehe “Karu-Kati Meepott” väljaandmine sünnipäevaks
- sõbrapäeva mängupidu
- Eesti Vabariigi aastapäeva tähistamine
- emakeelepäeva tähistamine
- “Karu-Kati Mömin” – solistide konkurss
- emadepäeva tähistamine/kevadkontsert
- koolieelikute väljasõit või koosviibimine lasteaias õhtusel ajal
- lasteaia lõpupidu
- lasteaia ajalehe “Karu-Kati Meepott” lõpetajate eri väljaandmine
- pannkoogipidu (lasteaias, botaanikaaias või külaplatsidel)

Lisaks korraldavad rühmad erinevaid sündmusi, mis lähtuvad laste vanusest, huvidest ja arenguvajadustest. Igal aastal on ka uusi algatusi.

3. Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärgid ja alusväärtused

Lasteaia õppe- ja kasvatustegevus lähtub alushariduse riiklikust õppekavast ning toetab lapse mitmekülgset arengut koostöös perega.

3.1 Üldeesmärk

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärk on kujundada lapsest aktiivne, loov, iseseisev ja hooliv õppija, toetades tema arengut, heaolu ja koolivalmidust.

Selle eesmärgi saavutamiseks:

- arvestatakse lapse individuaalseid vajadusi, huve ja arengupotentsiaali;
- toetatakse lapse loovust, uudishimu, omaalgatust ja eneseregulatsiooni;
- luuakse turvaline, hooliv ja kiusamisvaba kasvukeskkond;
- väärtustatakse koostööd, vastastikust lugupidamist ja vastutustundlikku käitumist;
- kasutatakse mängulist, lõimitud ja kogemuslikku õpet;
- väärtustatakse eesti keelt ja kultuuri ning arvestatakse kultuurilise ja keelelise mitmekesisusega;
- kasutatakse digivahendeid õppimise rikastamiseks;
- kujundatakse üldoskusi ning väärtushoiakuid, mis toetavad elukestvat õpet ja toimetulekut ühiskonnas.

3.2 Alusväärtused

Lasteaed väärtustab lapsepõlve ning lähtub lapse õigustest, heaolust ja arenguvajadustest. Meie tegevuse aluseks on:

- lapsekesksus ja mängulisus;
- hoolivus, turvalisus ja lugupidamine;
- koostöö pere ja kogukonnaga;
- vastutustundlikkus ja keskkonnateadlikkus;
- eesti keele ja kultuuri hoidmine;
- mitmekesisuse, individuaalsuse ja võrdsuse austamine.

Visioon - Meilt sirguvad uudishimulikud, enesekindlad, loovad ja hoolivad lapsed.

Missioon - Toetame koostöös perega lapse kasvamist looduslähedases, turvalises ja inspireerivas keskkonnas.

Meie väärtused

- **Usaldus** – avatud suhted, koostöö, vastastikune austus ja professionaalsus.
- **Turvalisus** – hooliv, tervist ja loodust väärtustav kasvukeskkond.
- **Uudishimu ja loovus** – avastamine, katsetamine, ettevõtlikkus ja uuendusmeelsus.

4. Õpikäsitus ja kasvukeskkond

Lasteaias lähtume nüüdisaegsest õpikäsitusest, mille keskmes on aktiivne, uudishimulik ja võimekas laps. Õppimine toimub mängu, avastamise, uurimise, kogemise ja koostegutsemise kaudu ning toetub lapse huvidele, vajadustele ja arengutasemele. Lapsele luuakse võimalused olla oma õppimise kujundaja – teha valikuid, algatada tegevusi, võtta eakohast vastutust ning kogeda oma otsuste mõju.

Õppe- ja kasvatustegevus põhineb üldõpetuse, projektõppe ja lõimitud õpikäsituse põhimõtetel. Õppevaldkonnad seotakse terviklikuks õppeprotsessiks, kus väärtustatakse lapse loovust, omaalgatust, ettevõtlikkust ja refleksioonioskust. Õpetaja roll on olla õppimise suunaja, toetaja ja arengut võimaldava keskkonna looja.

Laps on õppe- ja kasvatustegevuse aktiivne osaline. Õppeteemade kavandamisel arvestatakse laste huvide, ettepanekute ja küsimustega ning lapsel on võimalus teha valikuid tegevuste, mängude ja vahendite osas. Projektide ja õppetegevuste kavandamisel lähtutakse laste algatustest ning ühiselt püstitatakse eakohaseid eesmärke, mille saavutamist õppeprotsessi jooksul jälgitakse. Õppimise käigus julgustatakse last oma tegevust hindama, märkama õnnestumisi, sõnastama uusi teadmisi ja kogemusi ning väljendama oma arvamust ja tundeid. Laste arvamusi kogutakse vestluste, hommikuringide, ühiste arutelude, vaatlemise ning igapäevaste tegevuste kaudu ning nendega arvestatakse õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel.

Lasteaia eripäraks on õppimine looduskeskkonnas ning kodukoha kultuuripärandit väärtustades. Õppeprotsessi rikastavad õuesõpe, projektid, kogemusõpe, keskkonnahariduslikud tegevused ning

koostöö kohalike looduskeskustega. Kasutatakse ka Kiusamisest vabaks, Hea Alguse ja Montessori metoodikate elemente ning eakohaseid digivahendeid.

Õpi- ja kasvukeskkond on turvaline, mänguline ja arendav ning toetab lapse iseseisvust, otsustusvõimet, vastutustunnet ja heaolu. Keskkond loob võimalusi valikute tegemiseks, uurimiseks, katsetamiseks ja koostööks ning toetab järgmiste tulevikuoskuste kujunemist:

- loovus ja ettevõtlikkus;
- probleemilahendus- ja kriitiline mõtlemine;
- analüüsi- ja seoste loomise oskus;
- suhtlemis- ja koostööoskus;
- iseseisvus ja vastutustunne;
- kohanemisvõime;
- digipädevus.

Tulevikuoskuste arengut toetatakse igapäevategevuste kaudu, kus laps saab harjutada iseseisvat tegutsemist, vastutuse võtmist ning praktilisi eluks vajalikke oskusi.

Õpi- ja kasvukeskkonda kohandatakse vastavalt laste vajadustele, võimaldades kasutada erinevaid õppematerjale, töövõtteid, õpikeskkondi ja tugiteenuseid. Õppetegevusi diferentseeritakse vastavalt lapse arengutasemele, huvidele ja õpivajadustele, et iga laps saaks kogeda eduelamust ning liikuda edasi oma arengutempot arvestades. Õpetajad teevad koostööd lapsevanemate, tugispetsialistide ja teiste koostööpartneritega, et toetada iga lapse arengut. Õppe- ja kasvatustegevuses väärtustatakse keelelist ja kultuurilist mitmekesisust ning kujundatakse lastes sallivust, austust ja huvi erinevate kultuuride vastu.

Õpi- ja kasvukeskkonna kujundamise põhimõtted:

- õppimine toimub mängu, igapäevategevuste ja kogemuste kaudu;
- kasutatakse õuesõpet ja looduslikku keskkonda;
- arvestatakse lapse individuaalsust ja arenguvajadusi;
- toetatakse koostööd, osalust ja valikuvõimalusi;
- digivahendeid kasutatakse eesmärgipäraselt õppimise rikastamiseks;
- toetatakse laste aktiivset osalemist õppetegevuste kavandamisel, eesmärkide seadmisel ja õppimise reflekteerimisel;
- luuakse kõigile lastele võimetekohased õppimisvõimalused ning kohandatakse õppekeskkonda vastavalt lapse vajadustele;
- väärtustatakse keelelist ja kultuurilist mitmekesisust ning kujundatakse hoolivat ja kaasavat suhtluskultuuri.

Lasteaias lähtume **kaasava hariduse** põhimõttest, mille kohaselt on igal lapsel õigus saada arengut toetavat alusharidust oma võimete, vajaduste ja huvide kohaselt.

Selleks:

- arvestame laste erineva arengutempo, võimete ja vajadustega;
- kohandame vajadusel õppekeskkonda, õppetegevusi ja õppematerjale;
- kasutame diferentseeritud õpetamist;
- teeme koostööd vanemate ja tugispetsialistidega;

- väärtustame keelelist, kultuurilist ja sotsiaalset mitmekesisust;
- toetame iga lapse kuuluvustunnet, osalust ja edukogemust.

5. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus

Õppeaasta kestab 1. septembrist 31. augustini. Õppe- ja kasvatustegevus toimub rühma päevakava alusel ning hõlmab mängu, igapäevatoiminguid, kavandatud ja spontaanselt tekkivaid tegevusi, õuetegevusi ning puhkeaega. Päevakava koostamisel arvestatakse laste vanust ja arenguvajadusi. Päevakava kujundab lapse jaoks eakohase ja tasakaalustatud päevarütmi, milles vahelduvad mäng, vabategevused, igapäevatoimingud, kavandatud ja spontaanselt tekkivad õppe- ja kasvatustegevused, õuetegevused ning puhkeaeg.

Päevakava peab võimaldama piisavalt aega nii aktiivseteks kui ka vaikseteks tegevusteks ning tagama nende sujuva vaheldumise. Õppe- ja kasvatustegevused, igapäevatoimingud, mäng ja vabategevused moodustavad lapse jaoks tervikliku päeva.

Õppimine toimub peamiselt mängu, kogemuste ja igapäevategevuste kaudu. Tegevused on lõimitud ning lähtuvad laste huvidest, arengutasemest, aastaringist ja üldteemadest. Lastele luuakse võimalused tegutseda nii individuaalselt kui ka väikestes rühmades.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine, läbiviimine ja analüüsimine põhineb pedagoogilisel dokumenteerimisel, mis toetab lapse arengu jälgimist ning õppeprotsessi mõtestamist.

Koolivaheaegade päevadel toimuvad paindlikumad tegevusnädalad, mille keskmes on lapse vabamäng, individuaalsed tegevused ja õues viibimine.

Õppe- ja kasvatustegevuse korraldamisel:

- lähtutakse lapse arengutasemest, huvidest ja individuaalsetest vajadustest;
- kaasatakse lapsi õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisse;
- kavandatakse tegevusi paindlikult, arvestades laste ideede, huvide ja vajadustega;
- tutvutakse õpitavaga võimalusel selle loomulikus keskkonnas;
- kujundatakse õppe- ja kasvukeskkonda vastavalt laste vajadustele ja kavandatud tegevustele;
- toetatakse lapse loovust, omaalgatust ja koostööoskusi;
- tagatakse turvaline, hooliv ja kiusamisvaba keskkond;
- lõimitakse erinevaid õppevaldkondi ja tegevusi;
- tehakse õppe- ja kasvatustegevuse korraldamisel meeskonnatööd;
- tehakse koostööd lapsevanematega;
- kasutatakse õppimise rikastamiseks eakohaseid digivahendeid.

6. Lapse üldoskuste eeldatavad tulemused

Üldoskuste kujunemist toetatakse kõigi tegevuste kaudu, lõimides erinevaid valdkondi ja kasutades erinevaid õppeviise. Kuni kolmeaastaste laste puhul esitatakse kõik arengutulemused üldoskuste põhiselt.
Õppekava läbimisel omandatud üldoskused on aluseks põhikooli riiklikus õppekavas toodud üldpädevuste ja ennast reguleeriva õppija kujunemisele.

Üldoskused jagunevad järgmiselt:

- mänguoskused;
- tunnetus- ja õpioskused;
- sotsiaalsed oskused;
- eregulatsiooni oskused.

6.1 Mänguoskused

Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus ja loomulik õppimisviis. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uusi teadmisi, harjutab ja rakendab õpitut, õpib suhtlema ja koostööd tegema ning väljendama sobival viisil oma tundeid ja soove. Lapsele võimaldatakse iga päev piisavalt aega **vabamänguks**, mis toetab lapse iseseisvust, omaalgatust, loovust ja eneseväljendust.

Mänguoskus on üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade teadmiste ja oskuste kujunemise alus.

Loovmäng – lapse algatusel ja kujutlusvõimel põhinev mäng, milles laps loob ise mängu sisu, olukordi ja tegevusi ning valib mänguks vajalikud vahendid. Loovmäng toetab lapse loovust, kujutlusvõimet, eneseväljendust ja suhtlemisoskust.

Reeglimäng – kokkulepitud või etteantud reeglitega mäng, milles laps õpib reegleid mõistma ja järgima, teistega arvestama ning oma käitumist juhtima. Reeglimängud toetavad eneseregulatsiooni, koostööoskust ja sotsiaalsete kokkulepete mõistmist.

Rollimäng – mäng, milles laps võtab endale rolli ning kujutab selle kaudu inimesi, ameteid, loomi või erinevaid elulisi ja kujuteldavaid olukordi. Rollimäng toetab suhtlemisoskust, kujutlusvõimet, empaatiat ja sotsiaalsete rollide mõistmist. Rollimängu üheks vormiks on režissöörimäng, kus laps juhib mänguasjade või muude esemete abil loodud mängusituatsiooni.

Lavastusmäng – mäng, milles lapsed esitavad tuttavaid või enda loodud lugusid, muinasjutte ja sündmusi, kasutades rolle, kõnet, liikumist ning erinevaid vahendeid. Lavastusmäng toetab eneseväljendust, loovust, keelelist arengut ja koostööoskust.

Ehitusmäng – mäng, milles laps kavandab ja loob erinevatest materjalidest ehitisi, konstruktsioone või mängukeskkondi. Ehitusmäng arendab ruumilist mõtlemist, probleemilahendusoskust, loovust, peenmotoorikat ja koostööoskust.

Liikumismäng – mäng, milles laps kasutab erinevaid liikumisviise ning arendab mängulise tegevuse kaudu oma kehalisi võimeid. Liikumismängud toetavad liikumisrõõmu, koordinatsiooni, tasakaalu, osavust ja koostööoskust.

Õppemäng – kindla õpieesmärgiga mäng, mille kaudu laps omandab ja kinnistab teadmisi ning harjutab erinevaid oskusi. Õppemängud toetavad muu hulgas tähelepanu, mälu, mõtlemist, keelelisi ja matemaatilisi oskusi ning meelte arengut.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel **kolmeaastane** laps:
1) suudab väikeses grupis mängule keskenduda;

2) kasutab mängides loovalt erinevaid vahendeid;
3) jäljendab ja kordab mängudes varasemalt kogetut;
4) sooritab iseseisvalt mitu omavahel loogiliselt seotud mängulist toimingut;
5) kutsub kaaslasi oma mänguga liituma ja ühineb teiste algatatud mänguga;
6) suhtub kaaslaste mängu heatahtlikult;
7) suudab järgida lihtsamaid mängureegleid.

Mängu etapid	Lapse vanus	Tegevused
Eemalolev mäng	imikud	Laps jälgib ümbrust, liigub ringi (vastavalt eale – lamab kõhuli, keerab, roomab jne) ning uurib vahendeid ja materjale. Ei paista väljast vaadates mängimisena, kuid see on oluline algus.
Üksi mängimine	1–2 aastased lapsed	Katsetab ja uurib esemeid, esimesed sihipärased tegevused (paneb esemed üksteise sisse, laob klotsid üksteise peale). Mängib iseseisvalt, ei näita huvi teiste laste tegevuse vastu.
Vaatlev mäng	1–2 aastased lapsed	Laps vaatab, kuidas teised mängivad, kuid ei liitu mänguga. Võib kommenteerida või esitada küsimusi, kuid jääb kõrvaltvaatajaks.
Paralleelne mäng	2–3 aastased lapsed	Lapsed mängivad kõrvuti sarnaste mänguasjadega, aga ilma otsese koostööta. Nad võivad vaadata üksteist, aga ei jaga ega tee koos plaane.
Assotsiatiivne mäng	3-aastased lapsed	Lapsed mängivad koos, kuid eesmärk mängus võib igal lapsel olla oma, ilma ühise kokkuleppeta. On suhtlemine ja mõningane koostöö (nt jagamine).
Koostöine mäng	alates 4-aastasest	Lapsed mängivad organiseeritult koos ühise eesmärgi nimel. Esineb reegleid, rollijaotust, keerulisemat suhtlust. Näitab küpsemat sotsiaalset arengut.

Kolmandast eluaastast alates muutub lapse mäng järjest iseseisvamaks, eesmärgipärasemaks ja mitmekesisemaks. Areneb oskus kasutada mänguvahendeid loovalt, võtta mängus erinevaid rolle, kujundada mängu sisu ning teha kaaslastega koostööd. Järgnevas tabelis on kirjeldatud mänguoskuste järkjärgulist arengut vanuses 3–7 aastat.

3–4	4–5	5–6	6–7
Keskendub lühiajalisele ja lihtsale mängule täiskasvanu toel.	Keskendub iseseisvalt lühiajalisele ja lihtsale mängule.	Keskendub pikemaajaliselt enda valitud mängule.	Suudab mängule keskenduda.

Kasutab mänguasju tavapärasel moel (nt sõidutab autot, paneb nukule mütsi pähe).	Kasutab mängus õpetaja antud või olemasolevaid vahendeid ning jäljendab lihtsaid tegevusi.	Kasutab mängus vahendeid iseseisvalt, asendades neid vajadusel muu sobivaga.	Kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.
Matkib tuttavaid olukordi (nt söögi tegemine, magama panek) oma kogemustest lähtuvalt.	Rakendab mängudes fantaasiaelemente, sidudes isiklikke kogemusi.	Rakendab mängudes erinevatest allikatest saadud kogemusi, teadmisi ja muljeid.	Rakendab mängudes loovust, kujutlusvõimet, oma kogemusi, teadmisi ja oskusi.
Soovib teiste algatatud mängus osaleda, võib vajada julgustust ja tuge.	Algatab lihtsamaid mänge (nt „teeme kooki").	Algatab mänge ja toob neisse uusi ideid.	Näitab mängu käigus üles omaalgatust, huvi ja loovust.
Algatab lihtsaid mänge (nt autosõit).	Algatab lihtsama sisuga lühiajalisi mänge.	Mängib üksi ja koos kaaslasega ning muudab mängu kulgu.	Algatab mänge ja arendab mängude sisu.
Mängib lihtsat rollimängu täiskasvanu toel.	Võtab mängudes lihtsamaid rolle, kasutades matkimisel liikumist, kõne ja hääletooni.	Omandab mängudes rollidele iseloomuliku käitumise, tuginedes oma kogemusele.	Täidab mängudes erinevaid rolle.
Mängib mänge ja püüab teha koostööd eakaaslastega (paaris, väikeses grupis) täiskasvanu toel.	Algatab mängu, leiab mängukaaslased ja püüab nendega arvestada.	Suudab mängudes ülesandeid ja rolle jaotada ning kokkuleppeid sõlmida.	Suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele.
Osaleb reeglitega mängus koos täiskasvanuga (nt peitus) ja suudab oodata oma korda.	Järgib tuttava mängu reegleid koos kaaslastega, vajadusel täiskasvanu abiga.	Järgib mängureeglite täitmist enda ja teiste poolt.	Järgib mängu reegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada.
Tunneb rõõmu koosmängust täiskasvanu toel.	Õpib oma tundeid võidu ja kaotuse korral väljendama, võib selleks vajada täiskasvanu tuge.	Väljendab oma tundeid võidu ja kaotuse korral ning mõistab, et mängus on võimalik veel proovida.	Tunneb rõõmu võidust ja suudab hakkama saada kaotusega.

6.2 Tunnetus- ja õpioskused

Tunnetusoskus on oskus tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni. **Õpioskus** on lapse suutlikkus oma tunnetusprotsesse õppimise eesmärgil kasutada – hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.

Tunnetusoskuste arendamise võimalused:

- vaatlemine ja võrdlemine;
- liigitamine ja sorteerimine;
- jutustamine ja meenutamine;
- arutlemine ja küsimuste esitamine;
- probleemilahendus- ja loogikamängud.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kolmeaastane laps:

1) tunneb huvi maailma vastu ja uurib seda erinevate meeltega;
2) suudab huvipakkuvale tegevusele keskenduda vastavalt oma arengutasemele;
3) mõistab lihtsamat kõnet;
4) valdab eneseväljenduseks vajalikku sõnavara;
5) väljendab end kõnes teistele arusaadavalt ja osaleb vestluses;
6) suudab keskenduda lühikeste lugude jälgimisele;
7) oskab leida võrdluse alusel objektides ühiseid ja erinevaid tunnuseid;
8) oskab objekte ühe tunnuse alusel rühmitada;
9) suudab järgida lihtsat juhist;
10) oskab detailidest lihtsa terviku kokku panna.

Vanus	**Oodatavad oskused**	**Näiteid lapse käitumisest**	**Arendavad tegevused**
1 a	Mõistab põhjus-tagajärg seoseid	Viskab mänguasja maha, et vaadata, mis juhtub	Katse-eksitus mängud (nt veemäng, klotsitornide ehitamine)
	Otsib peidetud eset	Otsib mänguasja, mille peitsid teki alla	Peitusemäng, „Kuhu kadus?“ mängud
	Jäljendab täiskasvanut	Teeskleb telefoniga rääkimist või lusikaga söömist	Rollimänguasjad (telefon, köögikomplekt)
	Katsetab ja õpib läbi tegevuse	Paneb kujundeid vastavatesse aukudesse	Kujundite sorteerimine, pesulõksude avamine
2 a	Kasutab sümboolset mõtlemist	Kasutab eset muul otstarbel (nt banaan on telefon)	Rollimäng, asjade asendamine, oskus teha asju mängult (nt kasutab mängutoitu, sööb mängult, kasutab üht eset teise asendajana)
	Loendab või rühmitab	Paneb sarnase värvusega klotse kokku	Värvide sorteerimine, lihtne loendamine (üks ja palju)

	Järgib kaheosalisi juhiseid	„Võta pall ja too see mulle“	Lihtsad juhised koos liigutustega (nt tants)
	Kasutab keelt õppimiseks	Küsib: „Mis see on?” Kordab järgi sõnu. Osutab asjadele	Jutustamine koos näitlike vahenditega, küsimustele vastamine, koos piltide vaatamine, lihtsa teksti kuulamine koos piltide vaatamisega

Alates neljandast eluaastast muutuvad tunnetus- ja õpioskused järk-järgult mitmekesisemaks ning laps suudab üha enam oma tähelepanu, mõtlemist ja õppimist suunata.

3–4	**4–5**	**5–6**	**6–7**
Suudab lühiajaliselt (5–10 min) keskenduda huvipakkuvale tegevusele, vajades täiskasvanu juhendamist.	Suudab huvipakkuvatele tegevustele keskenduda mõnda aega (10–15 min) ning suudab alustada ja lõpetada tegevuse, vajadusel täiskasvanu toel.	Suudab huvipakkuvale tegevusele keskenduda (15–20 min), viib alustatud tegevuse lõpule.	Suudab huvipakkuvale tegevusele keskenduda.
Saab aru lihtsatest ja tuttavatest lausetest ning reageerib kuuldule enamasti konkreetse tegevusega, täiskasvanu juhendamisel.	Täidab täiskasvanu poolt antud ülesande, vastates lihtsatele küsimustele.	Reageerib sobivalt täiskasvanu juhistele ja osaleb lühikeses arutelus.	Saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi.
Järgib täiskasvanu toel üheosalist juhist (nt „Palun pese käed”).	Täidab kaheosalist juhist, kui tegevused on tuttavad ja lihtsad (nt „Palun pane riided selga ja pese käed“), vajadusel täiskasvanu toel.	Täidab iseseisvalt lihtsamat kahe-kolmeosalist juhist, kui tegevused on seotud igapäevatoimingutega (nt „Palun pane riided selga, siis jalanõud jalga ja lõpuks mine mänguplatsile“).	Suudab täita kahe-kolmeosalist igapäevast juhist või korraldust.
Väljendab täiskasvanu abil oma mõtteid lihtsate lausetega ja esitab küsimusi.	Väljendab oma mõtteid, kasutades lihtsamaid põhjendusi (nt „sest mulle ei meeldi”) ja küsimusi (nt „kuidas see	Esitab küsimusi, avaldab arvamust (nt „Ma arvan, et…“) ja arutleb lihtsate probleemide üle (nt	Esitab küsimusi, arutleb ja oskab oma mõtteid arusaadavalt väljendada.

	töötab?") ning arutleb igapäevaste teemade üle, vajadusel täiskasvanu suunamisel.	mida teha, kui keegi on kurb).	
Rühmitab täiskasvanu toel esemeid ühe selge ja nähtava tunnuse järgi (nt kõik punased klotsid).	Rühmitab esemeid kahe erineva nähtava tunnuse alusel (nt kollased suured pallid).	Oskab rühmitada esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste ning ühe ja sama eseme mitme erineva tunnuse järgi (nt pall on ümmargune, punane ja mängimiseks).	Oskab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel rühmitada.
Kirjeldab täiskasvanu suunamisel üksteisele järgnevaid tegevusi, mis on seotud isikliku kogemusega (nt „vihma sadas, ei saanud õue minna").	Eristab hulkade suurust ja proovib loendada või järjestada ning kirjeldab lihtsaid põhjus-tagajärg seoseid igapäevastes olukordades (nt „kuna sa jooksid, siis kukkusid").	Suudab iseseisvalt loendada, võrrelda hulki ja oskab kirjeldada sündmuses ning nähtuses põhjus-tagajärg seoseid.	Saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna.
Tegutseb, uurib, katsetab enamasti kogemuspõhiselt ja matkides, vajades täiskasvanu tuge.	Konstrueerib, katsetab ja uurib erinevaid võimalusi – lahendab lihtsamaid praktilisi probleeme (nt „eelmine kord see vahend sobis, proovin uuesti"), kuid võib vajada täiskasvanu suunamist.	Kasutab teadmisi igapäevastes situatsioonides ja oskab põhjendada oma valikuid ja otsuseid lühidalt (nt „ma tegin nii, sest eelmine kord see töötas").	Kasutab õpitut erinevates olukordades ja probleeme lahendades.
Valib vahendeid ja lahendab probleeme enamasti katse-eksituse abil (nt proovib mitut erinevat eset, kuni üks sobib).	Valib vahendeid ja osaleb lihtsates praktilistes probleemilahendustes, kus saab proovida erinevaid vahendeid (nt ehitusklotsid, loovmaterjalid).	Valib tuttavate ülesannete puhul sobivaid vahendeid ja võtteid ning lahendab probleeme, tuginedes varasemale kogemusele.	Kasutab sobivaid vahendeid ja võtteid probleemilahenduseks.

6.3 Sotsiaalsed oskused

Sotsiaalsed oskused on oskused teistega suhelda, tajuda iseennast ja kaaslasi, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavasid ning lähtuda koostoimet võimaldavatest eetilistest tõekspidamistest. Suhtlemisjulgus, koostöövalmidus, empaatia ning reeglite järgimine on oskused, mis arenevad ajas ning vajavad teadlikku toetamist juba varases eas. Lapse hoolivaks, julgeks ja teistega arvestavaks kujunemist toetavad tingimusteta hoolivus, turvalised ja mõistetavad piirid ning empaatia ja arvestava suhtlemise õpetamine.

Sotsiaalsete oskuste kujunemisel toetatakse:

- prosotsiaalseid oskusi – abi pakkumist ja küsimist, hoolivust ning teiste märkamist;
- erimeelsuste lahendamise oskusi – kuulamist, koostööd, kokkulepete sõlmimist ja eriarvamuste lahendamist;
- koos mängimise oskusi – mängureeglite järgimist, koostööd ning kaaslaste vajaduste ja soovidega arvestamist.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 3-aastane laps:

1) oskab ennast ja teisi väliste tunnuste kaudu kirjeldada;
2) on huvitatud mängukaaslastest ja püüab nendega arvestada;
3) osaleb täiskasvanuga ühistegevustes;
4) saab aru lihtsamatest rühma kokkulepetest;
5) loob sõprussuhteid lastega, kellega on tihti koos;
6) jagab mõnikord asju ka teistega;
7) algatab teiste laste ja täiskasvanutega suhtlust;
8) oskab väljendada oma vajadusi ja soove.

1–aastased	**Suhtlemise algus**	Reageerivad teiste emotsioonidele (nt naeravad, kui keegi teine naerab). Näitavad üles huvi teiste inimeste vastu.
	Imiteerimine	Jäljendavad täiskasvanute või teiste laste tegevusi.
	Jagamine ja konfliktid	Võivad aeg-ajalt proovida jagada mänguasju, aga tihti tekib konflikte („See on minu!”).
	Emotsioonide väljendamine	Hakkavad kasutama sõnu tunnete väljendamiseks („kuri”, „kurb”, „ei taha”).
2–aastased	**Koostöö ja suhtlus**	Alustavad **assotsiatiivset mängu** – mängivad teiste lastega koos, aga mitte veel täielikus koostöös. Õpivad kordamööda mängimist ja lihtsate reeglite järgimist (kuigi see ei pruugi alati õnnestuda).
	Empaatia teke	Hakkavad mõistma, kui keegi on kurb või haiget saanud – võivad proovida lohutada.

	Keel kui sotsiaalne tööriist	Keeleoskus areneb ning nad kasutavad üha rohkem sõnu suhtlemiseks ja konfliktide lahendamiseks.
	Rituaalid ja mängud	Rollimängud (nt „vanem ja laps", „arst ja patsient") arenevad – see on oluline sotsiaalsete rollide mõistmiseks.

Vanuse kasvades muutuvad lapse suhted ja koostööoskused mitmekesisemaks ning suureneb oskus arvestada teiste inimeste, kokkulepete ja ühiste tegevustega.

3–4	**4–5**	**5–6**	**6–7**
Suhtleb eakaaslastega ja tuttavate täiskasvanutega.	Alustab vestlust, osaleb mängudes ja räägib oma mõtetest.	Vestleb vabalt, loob ja hoiab sõprussuhteid.	Tunneb huvi teiste vastu, oskab luua sõprussuhteid ja tahab ning julgeb suhelda.
Märkab täiskasvanu suunamisel teise lapse tundeid, reageerib lihtsatele emotsioonidele (rõõm, kurbus).	Märkab teiste tundeid, püüab lohutada või aidata.	Arvestab teiste tunnetega grupitegevustes.	Püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses.
Jagab mänguasju täiskasvanu julgustusel.	Teeb koostööd väikeses grupis, lihtsates olukordades pakub ja küsib abi.	Töötab grupis ühise eesmärgi nimel, abistab vajadusel kaaslast.	Oskab kaaslastega arvestada ja teha koostööd ning osutab ja küsib vajadusel abi.
Mõistab lihtsate olukordade sobivust täiskasvanu abil.	Tunneb ära sobimatu käitumise, kui sellele viidatakse ning leiab täiskasvanu suunamisel sobiva käitumisviisi.	Teeb ise valikuid käitumisviiside vahel ja õpib neid tagajärgedega seostama.	Teeb vahet sobiva ja ebasobiva käitumise vahel, valib sobiva käitumisviisi vastavalt olukorrale ning mõistab oma käitumise tagajärgi.
Järgib lihtsaid kokkuleppeid ja õpib viisakusreegleid täiskasvanu juhendamisel.	Tuletab meelde ja püüab järgida rühma kokkuleppeid ning lihtsamaid viisakusreegleid, vajadusel täiskasvanu toel.	Järgib rühma reegleid ja üldtunnustatud viisakusreegleid.	Järgib kokkulepitud reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme.
Märkab, et inimesed võivad välja näha	Teab, et inimestel võivad olla erinevad vajadused (sh	Räägib erinevustest avatud ja mõistval viisil.	Mõistab, et inimesed võivad olla erinevad.

erinevad (nt nahavärv, kasv).	toevajadused) ja kombed.		
Avaldab eelistust kahe valiku vahel.	Pakub ideid tegevuste osas.	Arutab valikuid ja otsustab koos kaaslastega.	Osaleb ja teeb ettepanekuid otsustusprotsessides.
Proovib uut tegevust täiskasvanu toel.	Tegutseb muutunud olukorras täiskasvanu juhiste toel.	Püüab uudsetes olukordades ise hakkama saada, vajadusel küsides täiskasvanu abi.	Suudab uudsetes olukordades toime tulla vajadusel täiskasvanu juhiseid järgides.

6.4 Eneseregulatsiooni oskused

Eneseregulatsiooni oskused on oskused, mis võimaldavad suunata oma tähelepanu, kasutada töömälu, pidurdada hetkeimpulsse ning kavandada oma käitumist vastavalt olukorrale. Eneseregulatsiooni oskused võimaldavad lapsel olukordadele paindlikult reageerida, erinevaid seoseid märgata ja lahendusi leida. Need oskused toetavad lapse iseseisvust, püsivust ja valmisolekut õppimiseks. Täiskasvanu juhendamise, mudeldamise ja julgustamise abil õpib laps mõistma, väljendama ja reguleerima oma emotsioone, mõtteid ja käitumist.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 3-aastane laps:

1) tuleb toime vanematest eemalolekuga;
2) tuleb toime ühelt tegevuselt teisele üleminekuga;
3) suudab lühikest aega soovitut edasi lükata ja oma käitumist pidurdada;
4) suudab täiskasvanu toel tulla toime tugevate tunnetega;
5) saab suures osas hakkama igapäevase eneseteenindamisega;
6) paneb pärast tegevusi täiskasvanu juhendamisel asjad oma kohale.

1–aastased	Reageerivad impulsiivselt (nt viskavad asju, nutavad, karjuvad).
	Vajavad tugevat täiskasvanu regulatsiooni (rahustamine, suunamine, piiride seadmine).
	Õpivad rahunema tuttava rutiini, füüsilise kontakti ja toetavate sõnade kaudu.
	Hakkavad väljendama soove ja vajadusi sõnadega, mis aitab reguleerida frustratsiooni.
	Võtab ära lihtsamaid riietusesemeid (sokid, püksid, kindad jne) ning osaleb aktiivselt riietumisel (tõmbab pükse üles, lükkab käed varrukatesse)
	Oskab panna toitu lusikaga suhu, joob abiga tavalisest tassist.
	Mõistab igapäevaseid hügieenitoiminguid (kätepesu) ja osaleb tegevuses koos täiskavanuga.

	Oskab koos täiskavanuga asetada mänguasjad ja riided oma kohale.
2–aastased	Suudavad lühiajaliselt viivitada oma vajaduste rahuldamisega (nt „oota oma järjekorda kordamööda tegevuses").
	Võivad proovida rahunemistehnikaid, mida neile on õpetatud (nt „hinga rahulikult" – koos täiskasvanuga).
	Tekivad esimesed strateegiad, nagu: lohutava esemega rahunemine (nt kaisukas), emotsiooni väljendamine sõnadega („olen kuri"), eemaldumine ärritavast olukorrast.
	Võtab iseseisvalt ära sokid, kingad, püksid, mütsi jne. Osaleb aktiivselt riietumisel ja paneb abiga selga enamus riietusesemeid.
	Sööb ja joob iseseisvalt
	Peseb ja kuivatab täiskavanu juhendamisel käsi
	Toimub harjutamine potiga, on nõus seal istuma, saab aru tegevuse eesmärgist
	Oskab juhendamisel ja suunamisel asetada mänguasjad ja riided oma kohale.

Vanuse kasvades suureneb lapse võime oma tundeid, tähelepanu ja käitumist teadlikumalt juhtida, kokkuleppeid järgida ning erinevates olukordades kohaneda.

3–4	**4–5**	**5–6**	**6–7**
Väljendab oma emotsioone füüsiliselt (nt nutt, kallistamine).	Kirjeldab lihtsamaid emotsioone täiskasvanu toel (nt olen rõõmus, olen kurb).	Suudab emotsioone kirjeldada – mis teeb kurvaks või õnnelikuks – ja õpib mõistma ka keerukamaid tundeid (nt uhkus, häbi jm).	Suudab oma emotsioone kirjeldada ning sobival viisil väljendada.
Osaleb täiskasvanu toel mängudes ja igapäevategevustes.	Algatab mõningaid mänge ja tegevusi täiskasvanu suunamisel.	Kavandab mänge ja igapäevategevusi ning viib alustatu enamasti lõpuni, kuid võib vajada täiskasvanu abi.	Kavandab, algatab ja korraldab mänge ja igapäevategevusi ning viib alustatud tegevused lõpuni.
Järgib lihtsamaid juhiseid täiskasvanu suunamisel ja keskendub lühiajaliselt alustatud tegevusele.	Lahendab ülesandeid ja teeb koostööd kaaslastega, vajades täiskasvanu juhendamist.	Tegutseb iseseisvalt ja grupis eesmärgipäraselt, suutes keskenduda ja pingutada ülesannete	Suudab pingutust nõudva tööülesande kallal iseseisvalt ja grupis sihipäraselt tegutseda.

		täitmisel, vajadusel täiskasvanu toel.	
Saab aru lihtsamatest käitumisreeglitest ning püüab neid täiskasvanu toel igapäevategevustes järgida.	Oskab tuttavas keskkonnas sobivalt käituda ning teab, mida tohib, mida mitte.	Oskab avalikus ruumis (nt teater, kontsert, liiklus) sobivalt käituda ja lähtuda kokkulepitud reeglitest.	Oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele.
Osaleb täiskasvanu suunamisel rahunemist soodustavates tegevustes.	Õpib täiskasvanu toel vaimset tasakaalu ja rahunemist soodustavaid tegevusi.	Oskab vajadusel iseseisvalt kasutada lihtsamaid vaimset tasakaalu ja rahunemist soodustavaid tegevusi.	Oskab vajadusel kasutada vaimset tasakaalu ja rahunemist soodustavaid tegevusi.
Saab hakkama lihtsamate eneseteenindamise toimingutega (riietumine, söömine, tualeti kasutamine) ja tööharjumustega (lehtede riisumine, mänguasjade koristamine).	On omandanud esmased eneseteenindamise ja tööharjumused, võib vajada täiskasvanu tuge.	Saab hakkama eneseteenindamisega ja on omandanud enesekohased tööharjumused (isiklike asjade hoidmine, vahendite heaperemehelik kasutamine).	Saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused.

7. Õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade põhimõtted ja eeldatavad arengutulemused

Õppevaldkonnad on kooskõlas riikliku õppekavaga. Õppevaldkondade sisukirjeldused loovad aluse Lümanda Karu-Kati Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisele ning läbiviimisele. Valdkondade lõimimine üldoskuste, sh eneseregulatsiooni ja digipädevusega tagab lapse tervikliku ning tasakaalustatud arengu.

7.1 Mina ja keskkond

Eesmärk: Toetada lapse eneseteadvuse kujunemist ning arusaama ümbritsevast looduslikust, sotsiaalsest, kultuurilisest ja digitaalsest keskkonnast.

Sisu ja põhimõtted

- lapse mina-pildi ja positiivse enesehinnangu kujunemine;
- pere, kodukoha ja kogukonna tundmaõppimine;
- looduse vaatlemine, uurimine ja hoidmine;

- tervise, ohutuse ja hügieeni põhimõtete mõistmine;
- turvalise käitumise kujundamine nii päris- kui digikeskkonnas;
- keskkonnasäästliku ja vastutustundliku käitumise kujundamine.

Alavaldkond	3-4	4-5	5-6	6-7
Mina	Ütleb küsimise korral oma ees- ja perekonnanime, vanuse ja soo (poiss, tüdruk) ning nimetab täiskasvanu abiga oma lemmiktegevuse.	Kirjeldab enda välimust ja ennast lihtsate omaduste kaudu (nt kiire, rõõmus, meeldib joonistada).	Kirjeldab oma iseloomu ja huve detailsemalt, oskab võrrelda end sõpradega.	Oskab tutvustada ja kirjeldada iseennast, enda omadusi ning huvisid.
Kehaosad ja privaatsus	Osutab küsimise korral peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale ja kõrvadele ning nimetab nende kehaosade peamist otstarvet (nt kõrvadega kuulatakse).	Tunneb oma kehaosi, teab nende lihtsamaid ülesandeid ning mõistab, et mõned kehaosad on privaatsed ja kuuluvad ainult talle.	Kirjeldab kehaosi (sh erinevaid organeid) ja nende ülesandeid, kirjeldab poiste ja tüdrukute erinevusi, teab, millised kehaosad on privaatsed, ning oskab seista oma isiklike piiride eest.	Oskab nimetada kehaosade nimetusi, teab nende vajalikkust ja mille poolest erinevad privaatsed kehaosad teistest.
Kodu, pere, peretraditsioonid	Räägib, kellega ta koos elab ja oskab kirjeldada pereliikmeid.	Kirjeldab, mida talle meeldib oma perega teha, toob näiteid kodust (nt kortermaja, eramaja) ja kommetest.	Kirjeldab oma pere kombeid, erinevaid ruume kodus ja nende otstarvet.	Oskab kirjeldada oma kodu, perekonda ja peretraditsioone.
Ametid	Nimetab igapäevaelust tuttavamaid ameteid (nt õpetaja, arst).	Nimetab mõningaid ameteid ja oskab kirjeldada, mida nad teevad.	Nimetab ja kirjeldab erinevaid ameteid ja räägib, kelleks tahab suurena saada.	Oskab nimetada ja kirjeldada erinevaid ameteid.
Eesti sümbolid ja kultuuritraditsioonid	Teab, et elab Eestis, kus räägitakse eesti	Nimetab Eesti riigi sümboleid (lipp, hümn, vapp, lind,	Teab Eesti Vabariigi presidendi nime ja nimetab mõningaid	Oskab nimetada Eesti riiklikke sümboleid, rahva- ja

	keelt, tunneb ära Eesti lipu, rahvuslinnu ja -lille ning nimetab küsimise korral pühadega seotud tegevusi.	lill, kivi) ja nimetab mõnda rahvuspüha/-tava (nt mardipäev, laulu- või tantsupidu).	tuntud Eesti kultuuritegelasi ning kirjeldab tuntumaid rahvakombeid.	kultuuritraditsioone ning olulisemaid kultuuritegelasi.
Erinevuste mõistmine	Märkab, et teised lapsed võivad käituda või välja näha erinevalt.	Toob võrdluses välja inimeste erinevusi (keel, toit, riietus) ja vajadusi.	Oskab selgitada inimeste erinevusi (nt kuidas inimesed erinevad keele, toidu või riietuse poolest) ja märgata vajadusi ning kultuuritraditsioone.	Saab aru, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused ja kultuuritraditsioonid.
Turvalisus, abi kutsumine	Nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nt nuga, käärid) ja räägib täiskasvanule, kui kardab või on saanud haiget.	Nimetab ohtlikke esemeid ja tegevusi (nt terariistad, mängimine ohtlikes kohtades) ja teab, et abi saamiseks tuleb pöörduda usaldusväärse täiskasvanu poole (nt politseinik, õpetaja), nimetab hädaabinumbrit 112.	Teab, kuidas turvaliselt käituda (nt ohtude ennetamine ja märkamine) ja kirjeldab, millal tuleb helistada hädaabinumbril ning millist infot helistades edastada.	Oskab ebameeldivates või ebaturvalistes olukordades turvaliselt käituda ning vajadusel abi kutsuda.
Tervis ja keskkond, tervise väärtustamine	Teab, et värske õhk, liikumine ja tervislik toit on kasulikud ja oskab neid oma enesetundega seostada. Arutleb täiskasvanu abiga, miks on uni ja liikumine vajalik.	Nimetab tervist toetavaid tegevusi keskkonnas (nt värskes õhus viibimine, puhtas vees ujumine). Nimetab tervist hoidvaid tegevusi (tervislik toitumine, kehaline aktiivsus, uni, puhkus).	Teab, milline keskkond, tegevus või käitumine aitab tervist hoida ja milline kahjustab. Teab ja selgitab, miks uni, puhkus ja liikumine mõjutavad tervist.	Oskab kirjeldada, kuidas ümbritsev keskkond ja inimeste käitumine võib mõjutada tervist ning teab, kuidas oma tervist hoida. Oskab selgitada, miks piisav puhkamine, uni ja kehaline aktiivsus on olulised tervise hoidmisel.
Hammaste tervis	Teab, et hambaid peab pesema ja	Nimetab hammaste jaoks kasulikke ja	Nimetab hammaste tervise jaoks	Oskab selgitada, mida on vaja teha

	nimetab hammaste hooldamise vahendeid.	kahjulikke toiduaineid ning oskab selgitada, miks ja kuidas tuleb hambaid pesta.	vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine).	selleks, et hoida hammaste tervist.
Isiklik hügieen	Teeb hügieenitoiminguid (nt käte pesu, nuuskamine) täiskasvanu suunamisel ja vajadusel abiga.	Teab vajalikke hügieenitoiminguid ning teeb neid iseseisvalt täiskasvanu meeldetuletusel.	Selgitab hügieenitoimingute vajalikkust ja järgib igapäevaseid hügieeniharjumusi iseseisvalt.	Oskab selgitada, miks on oluline järgida igapäevaelus isikliku hügieeni põhimõtteid.
Inimese mõju keskkonnale: loodushoid, säästev areng	Hoiab täiskasvanu juhendamisel lihtsate tegevuste kaudu keskkonda (nt sorteerib prügi).	Teab, miks on vaja loodust hoida ja osaleb keskkonnasäästlikes tegevustes.	Selgitab, millised tema teod võivad mõjutada keskkonda ja miks on oluline loodust hoida ning mis juhtub, kui seda mitte teha.	Märkab ja kirjeldab enda ja teiste tegevuse mõju keskkonnale ning käitub keskkonda säästvalt.
Kodukoha eripära ja loodus	Kirjeldab täiskasvanu suunamisel oma kodukoha loodust ja tunneb jalutuskäigul ära tuttavaid kohti.	Nimetab konkreetseid looduselemente oma kodukohas (nt meie kodu lähedal on järv, seal on suured puud).	Tunneb ja nimetab kodukoha loodusobjekte (nt Emajõgi, Munamägi), loomi, taimi ja mõisteid (nt linn, küla, mets, park, meri).	Tunneb oma kodukoha eripära ja oskab kirjeldada kodukoha loodust.
Looduse sõltuvus ajatsüklitest	Nimetab täiskasvanu juhendamisel ööpäeva osasid (hommik, lõuna, õhtu, öö) ja kirjeldab nendega seotud tegevusi ning tutvub erinevate aastaaegadega.	Eristab ja nimetab ööpäeva osasid ja aastaaegu, seostab neid mõne tüüpilise loodusnähtuse ja tegevusega (nt sügisel lehed langevad ja me riisume lehti).	Kirjeldab loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites: ööpäev, aastaring.	Oskab kirjeldada loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites.

Loodusnähtused	Nimetab erinevaid ilmastikunähtusi (nt sajab vihma, tuul puhub) ja mõningaid aastaajale omaseid tunnuseid täiskasvanu suunamisel.	Kirjeldab täiskasvanu toel aastaaegu seoses ilmastiku- ja loodusnähtustega.	Kirjeldab erinevaid ilmastikunähtusi ning oskab neid seostada aastaaegadega.	Oskab kirjeldada loodusnähtusi ja selgitada ilmastikunähtuste sõltuvust aastaaegadest.
Ohud seoses keskkonnaga	Arutleb täiskasvanu juhendamisel ohtlike olukordade üle looduskeskkonnas (nt ohud metsas, veekogudel).	Nimetab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud nii looduskui tehiskeskkonnas (nt ujumine täiskasvanu järelevalveta, rattasõit kiivrita).	Oskab nimetada, mida tuleb teha ohutuse tagamiseks erinevates keskkondades.	Oskab kirjeldada võimalikke ohte seoses keskkonnaga, erinevate tegevustega ja olukordadega.
Liiklus	Nimetab liiklusvahendeid ja tunneb ära tuttavaid liiklusmärke (nt valgusfoor, ülekäigurada) ning selgitab täiskasvanu abiga nende tähendust.	Arutleb ohtude ja ohtlike olukordade üle tänaval ning teab mõningaid liiklusreegleid (nt sõiduteed ületades tuleb peatuda, vaadata, veenduda).	Selgitab käitumisreegleid tänaval ja teab, et liikluses tuleb olla tähelepanelik ja ettevaatlik ning käitub ohutult erinevates liiklusolukordades.	Oskab liikluses ohutult käituda.
Tervislik toitumine	Arutleb täiskasvanu abiga, miks juur- ja puuviljad on kasulikud.	Nimetab, mis on tervisele kasulikud ja kahjulikud söögid ja joogid (sh vee tähtsus).	Teab ja oskab selgitada, milliseid toiduaineid on vaja iga päev süüa rohkem ja milliseid vähem, et olla terve.	Oskab kirjeldada, mida tähendab tervislik ja mitmekesine toitumine.
Rahatarkus	Arutleb täiskasvanu juhendamisel, mis on raha ja milleks seda kasutatakse.	Teab, et täiskasvanud käivad tööl raha teenimiseks ja arutleb, et raha eest saab osta vajalikke asju (nt toit, riided) ning õpib mängudes raha kasutamist.	Selgitab raha kasutamise otstarvet – et see on mõeldud asjade ostmiseks, teenuste eest tasumiseks ja mõistab raha väärtust (nt seda peab koguma või säästma).	Oskab selgitada raha otstarvet.

7.2 Keel ja kõne

Eesmärk

Arendada lapse suulist väljendusoskust, kuulamis- ja suhtlemisoskust ning luua eeldused lugemis- ja kirjutamisoskuse kujunemiseks.

Sisu ja põhimõtted

- lapse kõne ja sõnavara arendamine igapäevases suhtluses;
- keele kasutamine mõtete, tunnete ja vajaduste väljendamiseks;
- ettelugemise, jutustamise ja dramatiseerimise kaudu keelelise kogemuse rikastamine;
- lugemis- ja kirjutamisvalmiduse toetamine;
- mitmekeelse ja mitmekultuurilise tausta väärtustamine.

Alavaldkonnad	**3–4**	**4–5**	**5–6**	**6–7**
Kirjalik kõne	Tunneb täiskasvanu rõhutatud hääldamise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas, nimetab üksikuid tähti ja tunneb kirjapildis ära oma nime.	Tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades (v.a häälikuühendites), häälib täiskasvanu abiga lihtsamaid sõnu ning tunneb ära ja nimetab tuttavamaid tähti.	Määrab hääliku asukoha (alguses, keskel, lõpus) häälikuühendita sõnas, teab enamikku tähti ning loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt poe- ja tänavanimed, sildid).	Tunneb tähti, suudab lugeda kokku 1–2-silbilisi sõnu.
	Matkib lugemist ja kirjutamist erinevatel viisidel või vahenditega.	Kirjutab üksikuid talle tuttavamaid tähti ja oma nime.	Oskab kirjutada enamikke joonistähti ja täiskasvanu juhendamisel üksikuid tuttavaid sõnu.	Oskab kirjutada 1–2-silbilisi lihtsamaid sõnu õigesti järjestatud ühekordsete joonistähtedega.
Hääldamine	Hääldab õigesti enamikku emakeele häälikuid (v.a r-häälik) ja lihtsamatest häälikutest koosnevaid	Hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid ja 3–4-silbilisi tuttava tähendusega sõnu.	Kordab järele ja hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu.	Oskab oma kõnes ning etteöeldud sõnade kordamisel hääldada õigesti kõiki emakeele häälikuid.

	konsonantühendeid (-nt, -lt, -mp jne).			
Sõnavara	Kasutab igapäevases suhtluses tuttavaid sõnu, sh liitsõnu ja moodustab kahe- kuni kolmesõnalisi lauseid.	Laiendab oma sõnavara (vastandsõnad, omadussõnad jne) ja kasutab seda lihtsates lausetes igapäevases suhtluses.	Kasutab keerukamaid lauseid, moodustab vajaduse korral sõnu uudsete objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (nt nuga õuna koorimiseks – õunanuga).	Valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada.
Suhtlemine	Algatab ise aktiivselt suhtlust ning suhtleb meelsasti eakaaslastega koostegevuses.	Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool situatsiooni, vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal ning esitab küsimusi (nt Miks ta nii tegi? Kuidas teha?).	Püsib enda või teiste algatatud teemas, vajaduse korral kohaneb teemamuutustega.	Tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisel, arvestab kaassuhtleja ja suhtlemise paigaga.
	Jutustab täiskasvanu abiga pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lausungi.	Jutustab täiskasvanu vähese abiga nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3–5 lausungiga (nt mida ta tegi kodus pühapäeval).	Jutustab pildi või kogemuse põhjal seotud lausungitega, kasutades sidesõnu.	Oskab jutustada pildi, kuuldud teksti või oma kogemuse põhjal, anda edasi põhisisu ja olulised detailid ning vahendada seejuures oma tundeid.
	Reageerib täiskasvanu lihtsamatele juhistele.	Saab täiskasvanu abiga aru kuuldust ning oskab sellele sobivalt reageerida.	Saab aru kuuldu peamisest sisust, oskab sellele reageerida ja sobivalt vastata.	Saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida.
	Püüab oma mõtteid ja soove väljendada	Suudab oma mõtteid väljendada lihtsate lausetega	Räägib oma kogemustest ja tähelepanekutest,	Oskab oma mõtteid suulises kõnes edasi anda.

täiskasvanu suunavate küsimuste abil.	tuttavates olukordades.	väljendades oma mõtteid arusaadavalt.	
Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid (sh koondlauseid).	Kasutab kõnes lihtsamaid põimlauseid.	Kasutab kõnes põimlauseid ja lihtsamaid liitlauseid.	Kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid.
Loeb täiskasvanu abiga lihtsamaid liisusalme.	Loeb peast liisusalme/luuletusi.	Teab peast mõnda eestikeelset laulu või luuletust.	Teab peast eestikeelseid luuletusi ja laule.

7.3 Matemaatika

Eesmärk: Arendada lapse matemaatilist mõtlemist, loogikat ja probleemilahendusoskust ning toetada **arusaamist** matemaatilistest seostest igapäevaelus.

Sisu ja põhimõtted

- loendamine, hulgad ja arvutamine eakohases mahus;
- võrdlemine, järjestamine ja rühmitamine;
- ruumilised ja ajamõisted;
- kujundite ja mustrite märkamine;
- matemaatiliste mõistete kasutamine mängudes ja praktilistes tegevustes.

Alavaldkond	3–4	4–5	5–6	6–7
Hulga mõiste ja võrdlemine	Otsustab, kas ese kuulub või ei kuulu moodustatud hulka.	Rühmitab esemeid kahe erineva tunnuse järgi (nt värv ja kuju).	Rühmitab ja nimetab hulga erinevaid ja ühiseid tunnuseid.	Oskab määrata esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotada esemeid hulkadesse, arvestades samaaegselt kahte tunnust.
	Moodustab sarnaste tunnuste alusel paarid ja võrdleb neid.	Võrdleb esemete hulki ning otsustab, mida on rohkem, vähem või võrdselt.	Võrdleb hulki kasutades mõisteid ja tutvub märkidega rohkem kui (>), vähem kui (<) ja võrdselt (=).	Oskab võrrelda hulki, kasutades mõisteid *rohkem, vähem, võrdselt.*
Loendamine, numbrite	Loendab 5 piires ja tunneb	Tutvub arvude ja numbrimärkidega	Loendab 12 piires, teab arvude rida 12ni, tunneb ja kirjutab	Oskab 12 piires loendamise teel kindlaks teha

tundmine ja arvutamine	arvude rida 5ni.	10ni ja kirjutab neid näidise järgi.	numbrimärke ning nimetab antud arvule eelnevat/järgnevat arvu.	esemete arvu, teab arvude 1–12 järjestust, tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada.
	Mängib koos täiskasvanuga mänge, mis toetavad liitmisest ja lahutamisest aru saamist läbi praktilise kogemuse (nt klotsidest torni ehitamine, poemäng).	Saab aru, et pärast juurde lisamist on esemeid rohkem ja pärast äravõtmist vähem.	Paneb kokku kahe hulga esemed ja liidab ning võtab ühest hulgast esemeid ära ja lahutab.	Oskab liita ja lahutada viie piires ning tunneb märke + , –, =.
	Kuulab täiskasvanu matemaatilist jutukest, mis on illustreeritud näitlike vahenditega ja püüab sellest aru saada.	Koostab koos täiskasvanuga lihtsa matemaatilise jutu kahest hulgast.	Koostab lühikese matemaatilise jutukese kahe hulga kohta (nt „Mul oli 3 õuna, andsin 1 ära“).	Oskab koostada kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesi.
Suurused ja mõõtmine, ühikud	Võrdleb kahte eset suuruse (suurem – väiksem), pikkuse (pikem – lühem), laiuse (laiem – kitsam) järgi ning kasutab lihtsamaid mõisteid.	Võrdleb ja järjestab 3 eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi ning kasutab vastavaid mõisteid.	Järjestab kuni 5 eset suurustunnuse järgi, leiab vaadeldavast objektist silma järgi suurema - väiksema - sama suure ning kontrollib objekte kõrvutades.	Oskab järjestada kuni viite eset suuruse järgi (pikkus, laius, kõrgus jm).
	Tunneb igapäevaelus ära münte ja rahatähti ning	Teab, et rahaga saab asju osta ja mõisteid „sent” ja „euro” ning	Seob rahasumma kogustega, oskab lihtsamat summat kokku arvutada (nt	Teab enamkasutatavaid raha- ning mõõtühikuid

	kasutab neid mängudes.	kasutab võrdlemisel mõisteid „kergem” ja „raskem”.	poemäng) ning tutvub mõõtühikutega (meeter, liiter, kilogramm) ja nende kasutamisvõimalustega.	(euro, sent, meeter, liiter, kilogramm) ja seda, kuidas ning kus neid ühikuid kasutatakse.
	Tunneb mängus mõõtmise teel ära erineva pikkusega esemed (nt pikk, lühike).	Mõõdab täiskasvanu toel esemete pikkust nööri või muu vahendiga.	Mõõdab esemete pikkust kokkulepitud mõõtühikuga (nt pulk, samm) ja võrdleb tulemusi.	Oskab mõõta esemete pikkust kokkulepitud mõõtühikuga (samm, pulk, nöör vms).
Geomeetrilised kujundid ja mustrid	Eristab ringi, kolmnurka ja nelinurka ning leiab kujunditega sarnaseid esemeid lähiümbrusest.	Nimetab ja leiab tasapinnalisi kujundeid (ring, kolmnurk, nelinurk), kirjeldab erinevate nelinurkade (ruudu ja ristküliku) sarnasusi ja erinevusi.	Tutvub ruumiliste kujunditega kera ja kuup ja märkab sarnasusi ja erinevusi tasapinnaliste kujunditega (ring, nelinurk).	Tunneb ära ringi, kolmnurga, nelinurga, kera ja kuubi ning oskab neid kirjeldada.
	Jätkab õpetaja antud mustrit (nt punane-sinine-punane nupp).	Loob ja jätkab mustreid erinevate vahenditega (nt looduslikud materjalid, värvilised esemed).	Loob ja jätkab mustreid, rütme ning märkab neid ümbritsevas keskkonnas (nt põrandaplaadid on kollane-roheline-kollane-roheline, jalajäljed lumel).	Märkab ümbritsevas keskkonnas mustreid, rütme ja kordusi, oskab neid loogiliselt jätkata ja luua.
Orienteerumine ajas	Kasutab täiskasvanu toel mõisteid: *täna, homme, eile.*	Kasutab tuttavates olukordades mõisteid: *täna, eile, homme, praegu, enne.*	Teab, kasutab ja eristab mõisteid: *eile, täna, homme, enne, praegu, varem – hiljem, noorem – vanem.*	Oskab kasutada õigesti mõisteid *eile, täna, homme, enne, praegu, varem – hiljem, noorem –vanem.*

	Kordab täiskasvanu järgi nädalapäevade nimetusi ja leiab aastaaegadele iseloomulikke tunnuseid (nt piltidel, vestluses vm).	Nimetab täiskasvanu toel ja kirjeldab erinevaid aastaaegu, nädalapäevi õiges järjestuses ning tutvub kuude nimetustega.	Teab aastaaegade ja nädalapäevade järjestust ning seostab kuid aastaaegadega.	Oskab nimetada nädalapäevi, kuid, aastaaegu õiges järjestuses.
	Kirjeldab aastaaega, millal on tema sünnipäev (nt siis, kui lumi on maas; siis, kui puude lehed lähevad kollaseks).	Teab, millisel aastaajal on tema sünnipäev ja täiskasvanu toel nimetab oma sünnikuud.	Nimetab oma sünnipäeva ja kuud, kasutades vajadusel abivahendeid (nt sünnipäevapuu, kalender).	Oskab nimetada oma sünnikuud ja -päeva.
	Märkab täiskasvanu toel kella liikumist, seostab teatud tegevusi kindla kellaajaga.	Mõistab täiskasvanu toel, et kella suur seier (üleval) näitab täistundi ja tuvastab täistunni kellaaja analoogkellal.	Tuvastab kellal täistundi (analoog- ja digitaalkellal) ja nimetab seda õigesti.	Oskab määrata kellaaega täistundides.
Orienteerumine ruumis, õuealal ja paberil	Kasutab täiskasvanu toel lihtsaid ruumilisi mõisteid: peal, all, ees, taga igapäevastes mängudes ja tegevustes.	Määrab enda asukohta teiste laste ja asjade suhtes (nt seisan sõbra taga, olen laua ees), ning täiskasvanu toel vasakut ja paremat poolt.	Määrab eseme (nt robootika vahendi) asukohta teise eseme suhtes ruumis, õuealal (nt GPS kunst) ja paberil kasutades mõisteid all, peal, kohal, keskel, äärel, vasakul, paremal.	Orienteerub ruumis, õuealal ja paberil ning oskab määrata eseme asukohta teise eseme suhtes- all, peal, kohal, keskel, äärel, vasakul, paremal.

7.4 Kunst

Eesmärk Arendada lapse loovust, fantaasiat, eneseväljendust ja esteetilist taju visuaalse kunsti kaudu.

Sisu ja põhimõtted

- erinevate kunstitehnikate ja -materjalide kasutamine;
- vabalt ja juhendatult loovtegevustes osalemine;
- kunsti seostamine kogemuste, lugude ja muusikaga;
- emotsioonide ja mõtete väljendamine kunsti kaudu;
- visuaalse keskkonna loomine rühmas.

3-4	4-5	5-6	6-7
Leiab täiskasvanu juhendamisel lähimast ümbrusest üksikuid detaile ja objekte ning kujutab neid lihtsustatult.	Leiab täiskasvanu juhendamisel lähimast ümbrusest detaile ja objekte ning püüab neid omavahel seostada ja kujutada.	Leiab lähimast ümbrusest detaile ja objekte ning kujutab neid vabalt ja isikupäraselt.	Oskab leida ümbritsevat vaadeldes detaile, objekte ja nendevahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud ja isikupärasel viisil.
Kasutab lihtsaid kunstivahendeid (nt värvipliiats, pintsel, savi).	Katsetab täiskasvanu juhendamisel erinevaid kunstimaterjale ja väljendab ennast kunstitöö kaudu.	Oskab täiskasvanu juhendamisel mitmekülgseid kunstitehnikaid, -materjale ja -vahendeid kasutades väljendada meeleolusid ja kujutluspilte.	Oskab mitmekülgseid kunstitehnikaid, -materjale ja -vahendeid kasutades väljendada meeleolusid ja kujutluspilte.
Kasutab etteantud vahendeid täiskasvanu suunamisel.	Teab, kuidas erinevaid vahendeid ohutult ja sihipäraselt kasutada.	Valib sobivad vahendid ning kasutab neid ohutult ja sihipäraselt.	Kasutab erinevaid vahendeid ja võtteid ohutult ning sihipäraselt.
Kirjeldab täiskasvanu suunamisel oma kunstitööd lühidalt ja nimetab kujutatud objekte.	Jutustab täiskasvanu suunamisel oma kunstitööst ja õpib väljendama oma arvamust kaaslaste kunstitööde kohta.	Kirjeldab oma töö protsessi, selgitab valikuid ning avaldab teiste tööde suhtes heatahtlikult arvamust.	Oskab esitleda oma kunstitööd ja arutleda kaaslaste kunstitööde üle.
Kaunistab eseme täiskasvanu valitud vahendite (nt šabloon, tempel vm) ja juhendamise abil.	Kavandab ja kaunistab eseme täiskasvanu suunamisel.	Kavandab, valib vahendid ja kaunistab eseme iseseisvalt.	Koostab ise või valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid või vahendid eseme kaunistamiseks.
Teeb täiskasvanu juhendamisel kaaslastega ühistööd.	Jagab töövahendeid kaaslastega ja osaleb ühises kunstitöös.	Teeb iseseisvalt tööd rühmas, järgides kaaslastega ühises kunstitöös kokkuleppeid.	Oskab kavandada ja teostada kaaslastega ühist kunstitööd.

Räägib täiskasvanu suunamisel kunstitööst.	Vaatleb kunstitöid ja jutustab teosest täiskasvanu suunamisel.	Arutleb nii enda kui ka teiste kunstitööde üle, suhtudes kaaslaste töödesse heasoovlikult.	Vaatleb kunstiteoseid ja oskab vestelda.
Kaunistab täiskasvanu abiga rühmaruumi.	Valib täiskasvanu suunamisel kaunistuse tegemiseks vahendid ja paigutab need rühmaruumi.	Oskab iseseisvalt kavandada ja valida kunstivahendid õpi- ja kasvukeskkonna kujundamiseks.	Kasutab kunsti õpi- ja kasvukeskkonna kujundamisel.
Tunneb ära tuttavad digiseadmed, kasutab neid koos täiskasvanuga.	Pildistab või filmib täiskasvanu juhendamisel.	Oskab kasutada digiseadmeid iseseisvalt, tehes pilti, videot või salvestades heli.	Loob digitaalset sisu (näiteks foto, heli, video).

7.5 Muusika

Eesmärk

Muusika valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse eesmärk on toetada lapse mitmekülgset arengut muusika kaudu- laulmise, pillimängu, liikumise, tantsu, kuulamise ja loova eneseväljenduse. Muusikategevustes kujundatakse lapse muusikalist kuulamisoskust, rütmitunnet, eneseväljendusoskust, loovust ja koostööoskust ning toetatakse lapse emotsionaalset heaolu.

Lapsel kujuneb:

- huvi ja positiivne hoiak muusika ning muusikalise tegevuse vastu;
- oskus kuulata ja märgata erinevaid helisid, muusikat ja muusika väljendusvahendeid;
- oskus väljendada muusika kaudu oma mõtteid, tundeid ja meeleolusid;
- julgus laulda, liikuda, tantsida, musitseerida ja loovalt tegutseda;
- oskus kasutada lihtsaid rütmi- ja meloodiapille;
- arusaam muusika seostest liikumise, mängu, keele, kunsti ja ümbritseva keskkonnaga;
- koostööoskus ning oskus arvestada teistega ühises musitseerimises;
- kokkupuude Eesti rahvakultuuri, rahvamuusika ja pärimusega.

Sisu ja põhimõtted

Muusikaõppe kavandamisel ja läbiviimisel lähtutakse lapsest, tema arengutasemest, huvidest ja individuaalsetest vajadustest.
Muusikategevused on:

- mängulised ja loovad – laps õpib eelkõige mängu, katsetamise ja avastamise kaudu;
- eakohased ja jõukohased – tegevuste sisu ja keerukus vastavad lapse arengule;
- kogemuslikud – laps saab ise laulda, liikuda, mängida, kuulata ja helidega katsetada;

- mitmekesised – kasutatakse laulmist, pillimängu, muusika kuulamist, rütmikat, tantsu ja vaba liikumist;
- lapse aktiivset osalust toetavad – laps ei ole ainult kuulaja või juhiste järgija, vaid muusika looja ja katsetaja;
- lõimitud – muusikat seostatakse teiste õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade ning igapäevaeluga;
- kaasavad – iga laps saab osaleda talle sobival viisil;
- emotsionaalset heaolu toetavad – muusikat kasutatakse meeleolu loomiseks, pingete maandamiseks ja eneseregulatsiooni toetamiseks.

Muusikategevustes väärtustatakse lapse individuaalset arengut ja püütakse vältida liigset esinemis- või sooritussurvet. Oluline on rõõm muusikast ja tegutsemisest.

Muusika valdkonna tegevused hõlmavad:

- laulmist ja häälega katsetamist;
- muusika kuulamist ja helide avastamist;
- pillimängu;
- muusikalis-rütmilist liikumist ja rütmikat;
- tantsu ja vaba tantsu;
- muusikast rääkimist ja muusikalise kogemuse kirjeldamist;
- rahvakultuuri ja pärimusmuusika tutvustamist;
- muusika kasutamist emotsionaalse heaolu ja eneseregulatsiooni toetamiseks.

Alavaldkond	**2-3**	**4-5**	**6-7**
Laulmine ja muusika kuulamine	• tunneb huvi laululise tegevuse vastu; • kuulab ja jälgib täiskasvanu laulu; • osaleb tuttavate laulude laulmisel või kaasa häälitsemisel; • kordab lihtsaid häälitsusi, sõnu või laulufraase; • katsetab oma hääle erinevaid võimalusi.	• laulab peast lihtsamaid õpitud laule; • laulab koos teistega ja püüab hoida ühist tempot; • kasutab laulmisel loomulikku häält; • kordab ja eristab lihtsaid rütmi- ja meloodiakäike; • osaleb erinevates laululistes mängudes.	• laulab teistega koos eakohaseid õpitud laule; • hoiab laulmisel ühist tempot ja meloodiat; • kasutab loomulikku häält ja sobivat hingamist; • väljendab laulmisel laulu iseloomu ja meeleolu; • osaleb enesekindlalt ühises musitseerimises.
Muusika kuulamine ja helide avastamine	• tunneb rõõmu muusika kuulamisest; • reageerib kuulatavale muusikale emotsionaalselt; • jäljendab looma-, linnu- ja loodushääli; • eristab lihtsaid vastandeid, näiteks kiire–aeglane ja vali–vaikne;	• kuulab muusikat ja väljendab selle meeleolu liikumise või tegevuse kaudu; • tunneb kuulmise järgi ära tuttava laulu; • eristab laulu ja pillimängu; • tunneb ära varem tutvustatud pille;	• kuulab muusikapala tähelepanelikult; • kirjeldab kuuldud muusika iseloomu ja meeleolu; • eristab laulu, pillimängu ja erinevaid heliallikaid; • tunneb ära tunnis tutvustatud pille; • eristab muusikas näiteks

	• märkab erinevaid helisid ümbritsevas keskkonnas.	• eristab muusika põhilisi vastandeid, näiteks vali–vaikne ja kiire–aeglane.	kõrget ja madalat ning rõõmsat ja kurba kõlavärvi või meeleolu; • väljendab oma arvamust kuuldud muusika kohta.
Pillimäng ja helidega katsetamie	• mängib täiskasvanu juhendamisel kehapillil ja lihtsamatel rütmipillidel; • katsetab erinevate pillide ja esemete tekitatud helisid; • jäljendab lihtsat rütmi või heli; • osaleb ühises pillimängus.	• mängib lihtsamaid rütmipille; • kasutab pilli muusika kuulamise, laulmise ja liikumise saateks; • jäljendab lihtsamaid rütme; • järgib pillimängus alustamise ja lõpetamise märguannet.	• kasutab eakohaseid rütmi- ja meloodiapille; • mängib õpitud lihtsaid kaasmänge ja ostinaatosid; • alustab ja lõpetab pillimängu koos teistega; • hoiab ühises musitseerimises kokkulepitud rütmi; • katsetab ja loob ise lihtsaid rütmimustreid.
Muusikalis-rütmiline liikumine ja rütmika	• liigub koos täiskasvanuga muusika saatel; • reageerib muusika muutustele; • kasutab liikumisel kõndi, jooksu ja peatumist; • jäljendab lihtsaid liikumisi ja rütme.	• liigub vastavalt muusika rütmile ja meeleolule; • muudab oma liikumist vastavalt muusika muutumisele; • kasutab erinevaid liikumisviise, näiteks kõnd, jooks, hüplemine ja marss; • osaleb rütmilistes mängudes.	• arvestab liikumisel muusika meetrumi ja rütmiga; • muudab liikumist vastavalt muusikaosade vaheldumisele; • liigub erineva tempo ja iseloomuga muusika järgi; • suudab ühendada liikumise, rütmi ja muusika iseloomu; • loob ja esitab lihtsaid rütmilisi liikumisjärjendeid.
Tants	• sooritab täiskasvanu ettenäitamisel lihtsaid tantsuliigutusi; • kasutab keerutust kohapeal, poolkükki ning kand- ja varvasastakut; • teeb lihtsaid ülakeha ja käte liigutusi; • osaleb lihtsates laulu- ja liikumismängudes.	• kasutab eakohaseid tantsuelemente; • liigub ringis ja kolonnis; • keerutab koos paarilisega; • kasutab rõhksammu; • osaleb laulumängudes.	• tantsib eakohaseid tantse üksi ja koos kaaslasega; • kasutab hüpaksammu; • liigub koos paarilisega; • kasutab külggaloppi ja eesgaloppi; • osaleb erinevates laulumängudes ja tantsulistes tegevustes; • suudab meeles pidada ja esitada lihtsa tantsu liikumisjärjestust.

Vaba tants ja loov liikumine	• liigub muusika saatel vastavalt täiskasvanu eeskujule; • valib juhendamisel lihtsaid liikumisviise; • väljendab liikumisega muusika iseloomu ja meeleolu.	• väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu; • kõnnib, jookseb, hüpleb, plaksutab ja marsib muusika järgi; • kasutab liikumisel erinevaid vahendeid; • katsetab erinevaid liikumisviise.	• väljendab muusikat loova liikumise kaudu; • improviseerib ja loob lihtsaid liikumisjärjendeid; • kasutab erinevaid vahendeid ja tantsuelemente; • arvestab oma liikumisel muusika meeleolu, tempo ja rütmiga; • julgeb oma ideid teistele väljendada ja teiste loodud liikumist aktsepteerida.

Muusikast rääkimine ja muusikalise kogemuse väljendamine

Muusikategevustes toetatakse lapse oskust märgata, mõtestada ja sõnastada oma muusikalisi kogemusi.
Laps:

- kirjeldab talle tuttavat muusikat ja selle meeleolu;
- väljendab, milliseid tundeid või mõtteid muusika temas tekitab;
- kasutab muusika kirjeldamisel eakohaseid mõisteid;
- kuulab teiste arvamusi ja väljendab enda oma;
- seostab muusikat liikumise, piltide, lugude, looduse ja igapäevaeluga.

Rahvakultuur ja pärimusmuusika

Lapsele tutvustatakse eakohasel ja mängulisel viisil Eesti rahvakultuuri ja pärimusmuusikat. Väärtustatakse lapse kodukohta, selle kultuurilist eripära ja põlvkondadevahelist pärimust.

Tutvustatakse ja käsitletakse:

- Eesti rahvalaulud ja -tantsud;
- rahvapillid;
- rahvakalendri tähtpäevad ja nendega seotud muusika;
- kohaliku piirkonna muusika- ja kultuuripärand;
- võimalusel kohalike pillimeeste, lauljate ja rahvamuusikutega kohtumine;

Muusika kui emotsionaalse heaolu toetaja

Muusikat kasutatakse teadlikult lapse emotsionaalse heaolu ja eneseregulatsiooni toetamiseks. Lapsele võimaldatakse valida või kasutada talle sobivat muusikat, liikumist, rütmi või heli enese rahustamiseks ja eneseväljenduseks.

Muusikat kasutatakse muuhulgas selleks, et:

- luua rahulikku ja turvalist õhkkonda;

- toetada üleminekuid ühelt tegevuselt teisele;
- maandada pingeid ja rahustada;
- väljendada ja mõtestada tundeid;
- toetada keskendumist ja lõõgastumist;
- pakkuda lapsele võimalust ennast mitteverbaalselt väljendada.

Õppekeskkond ja vahendid

Muusikaõppe keskkond on turvaline, innustav ja loovust toetav. Pillid ja muud vahendid on lapsele võimalikult palju kättesaadavad ka vabamängu ajal, et toetada iseseisvat katsetamist ja loovust.

Lastele võimaldatakse kasutada:
- erinevaid rütmi- ja meloodiapille;
- kehapilli;
- looduslikke ja taaskasutatavaid helitekitajaid;
- liikumis- ja tantsuvahendeid;
- muusika kuulamiseks sobivaid tehnilisi vahendeid;
- võimalusel Eesti rahvapille.

7.6 Liikumine

Eesmärk: Toetada lapse kehalist arengut, liikumisoskusi, tervislikke eluviise ja positiivset hoiakut liikumise suhtes.

Sisu ja põhimõtted
- põhiliikumisoskuste arendamine;
- kehalise võimekuse ja vastupidavuse toetamine;
- liikumismängud ja sportlikud tegevused;
- ohutu liikumine sise- ja väliskeskkonnas;
- looduses liikumine ja õuesõpe;
- liikumise kasutamine eneseregulatsiooni ja heaolu toetamiseks.

3-4	4-5	5-6	6-7
Suudab keskenduda tuttavale ja huvipakkuvale kehalisele tegevusele täiskasvanu suunamisel.	Suudab keskenduda ja sooritada uudseid kehalisi tegevusi täiskasvanu suunamisel.	Suudab lühiajaliselt pingutada ja keskenduda kehalisele tegevusele ning seda lõpule viia.	Suudab pingutada ja keskenduda sihipärasele kehalisele tegevusele.
Tunneb liikumisel ja mängimisel mõningaid ohutusreegleid, kuid vajab täiskasvanu	Tunneb ja osaliselt järgib liikumisel ja mängimisel reegleid,	Liikumistegevuses ja mängimisel järgib ohutus- ja mängureegleid, suudab	Peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutus- ja mängureeglitest, valib

suunamist ja positiivset eeskuju.	kuid vajab veel juhendamist ja tuge.	juba teha arukamaid valikuid mänguks ja liikumiseks.	liikumiseks ja mängudeks sobivad paigad ja vahendid.
Sooritab põhiliikumisi õpitud harjutustes ja mängudes (põhiliikumisoskused alles arenevad ja kujunevad).	Sooritab põhiliikumisi sujuvalt aktiivses tegevuses ja mängudes.	Sooritab põhiliikumisi sihipäraselt aktiivses tegevuses ja mängudes.	Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud.
Teeb tasakaalu, painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi ja tegevusi.	Suudab sooritada tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi ja tegevusi.	Suudab täpsemalt juhtida liigutusi ja kombineerida erinevaid liikumiselemente, sooritada kestvamaid tegevusi, painduvust, tasakaalu, kiirust ja jõudu arendavaid harjutusi ning tegevusi.	Oskab sooritada osavust, vastupidavust, painduvust, tasakaalu, kiirust ja jõudu arendavaid harjutusi ning tegevusi.
Suudab kõndida lühikest maad (nt 2-3m) kitsal rajal, seista ühel jalal mõned sekundid.	Suudab säilitada tasakaalu lühikest aega paigal olles ning liikuda piiratud pinnal ja liikumise ajal hoida kehaasendit (k.a kelgutamisel, suusatamisel, tõukerattaga sõitmisel vm).	Suudab seista ühel jalal ja oskab sooritada lihtsaid tasakaaluasendeid; suudab kõndida kitsal rajal enesekindlalt ja sujuvalt. Suudab hoida tasakaalu vahendil liikudes (nt kelgul, suuskadel, tõuke- või jalgrattal).	Suudab säilitada tasakaalu paigal olles ja liikumisel.
Sooritab harjutusi õpetaja sõnalise seletuse ja ettenäitamise järgi.	Sooritab harjutusi õpetaja sõnalise seletuse järgi ja püüab ise lihtsaid liigutusi või harjutusi ette näidata.	Sooritab harjutusi õpetaja selgituste järgi ja julgeb ka kaaslastele liigutusi ja harjutusi ette näidata.	Oskab sooritada harjutusi õpetaja selgituste järgi ja ise harjutusi ette näidata.
Teeb lihtsaid liigutusi muusika järgi.	Teeb lihtsaid rütmilisi liikumisi (nt plaks-plaks-hüpe).	Tunneb ja järgib lihtsat rütmi (nt korduvad mustrid, tempovahetus), kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides.	Oskab sooritada koos kaaslasega rütmiliikumisi.

Reageerib lihtsatele rütmidele ja liikumisjuhistele (nt muusika järgi liikuma jääda või liikuda aeglasemalt/kiiremini).	Jäljendab liikumisega erinevaid rütme, lihtsa muusika või plaksutuse saatel (nt kõnnib ühtlases tempos, kui kuuleb plaksutust) ja muudab liikumisviisi rütmimuutusel.	Eristab aeglast ja kiiret rütmi ning kohandab oma liikumist vastavalt.	Oskab liikuda vastavalt rütmile ühtlase ja vahelduva tempoga.
Kasutab erinevaid vahendeid (näiteks pallid, rätikud, rõngad, suusad, kelgud jne) loovalt ja katsetades, mitte veel sihipäraselt.	Kasutab erinevaid vahendeid (näiteks pallid, rätikud, rõngad, suusad, kelgud jne) juba sihipärasemalt (nt viskab palli soovitud suunas, suudab rõngast keerutada).	Kasutab vahendeid iseseisvalt, mitmekesisemalt ja loovalt (nt suudab visata palli sihtmärki, veeretada ja keerutada rõngast, kelgutada turvaliselt).	Oskab kasutada liikumisel erinevaid vahendeid (näiteks pallid, lindid, rätikud, rõngad, reketid, suusad, kelgud jne).
Mängib täiskasvanu juhendamisel, lihtsaid mänge, kus on liikumist ja vähem kindlaid reegleid.	Mängib lihtsamaid liikumismänge, kus on 1–2 reeglit. Sportlikke elemente (nt viskamine, hüppamine, jooksmine) rakendab mängus sihipärasemalt.	Mängib mänge, kus on rohkem reegleid ja koostööd (nt liikumis- ja sportlike elementidega mängud meeskondades).	Oskab mängida erinevaid liikumis- ja sportlike elementidega mänge.
Nimetab täiskasvanu suunamisel mõningaid igapäevaseid liikumisi (nt jooksmine, hüppamine, ronimine), eriti neid, mida ise sageli teeb.	Nimetab erinevaid igapäevaseid liikumisi (nt rattasõit, jooksmine, tantsimine) ja lihtsamaid spordialasid, mida on näinud või ise teinud (nt jalgpall, tantsimine vm).	Nimetab erinevaid igapäevaseid liikumisvõimalusi (nt jalgrattaga sõitmine, kelgutamine vm) ja mitmeid spordialasid nimepidi, eriti neid, mida on ise proovinud või mida peres harrastatakse.	Oskab nimetada erinevaid igapäevaseid liikumisvõimalusi ja spordialasid.

Liikumisrõõm ja igapäevane aktiivsus

Lapsele luuakse igapäevaselt võimalusi mitmekesiseks ja eakohaseks liikumiseks. Väärtustatakse lapse loomulikku liikumisvajadust ning kujundatakse positiivset hoiakut liikumise ja aktiivse eluviisi suhtes. Liikumine ei piirdu kavandatud liikumistegevustega, vaid on osa lapse kogu lasteaiapäevast.

Liikumist toetatakse:

- vabamängus ja õuetegevustes;
- jalutuskäikudel, matkadel ja õppekäikudel;

- liikumis- ja reeglimängudes;
- teiste õppevaldkondade tegevustes;
- igapäevatoimingutes ja üleminekutes;
- lapse enda algatatud liikumistegevustes.

Liikumine looduses ja erinevates keskkondades

Laste liikumisoskuste arengut toetatakse erinevates sise- ja väliskeskkondades. Looduskeskkonnas liikumine pakub võimalusi tasakaalu, koordinatsiooni, vastupidavuse, osavuse ja probleemilahendusoskuse arendamiseks ning aitab lapsel õppida hindama oma võimeid ja tegutsema turvaliselt.

Võimalusel kasutatakse:
- lasteaia õueala ja lähiümbrust (madalseiklusrada, kohalikud mänguväljakud);
- metsa-, ranna- ja matkaradu;
- erinevaid looduslikke pinnavorme ja takistusi;
- aastaaegade pakutavaid liikumisvõimalusi;

7.7 Digivaldkond

Eesmärk: Laps tutvub ja kasutab õppetegevustes mitmekesiseid digitehnoloogilisi vahendeid (sh robootikavahendid, helisalvestid, foto- ja pildistamisvahendid) ning õpib nende eesmärgipärast ja heaperemehelikku kasutamist.

Digivahendid pakuvad lastele võimalusi loovaks eneseväljenduseks, uurimiseks, katsetamiseks ning probleemide lahendamiseks eakohaste tegevuste kaudu. Õppetegevustes suunatakse lapsi märkama, võrdlema, arutlema ja tegema põhjendatud valikuid, kujundades kriitilise mõtlemise ja teadliku digikäitumise aluseid. Digitehnoloogia kasutamisel peetakse oluliseks tasakaalu vahetu kogemuse ja digikeskkonna vahel – esikohal on lapse mäng, suhtlemine, liikumine, looduse kogemine ja praktiline tegutsemine ning digivahendeid kasutatakse nende toetamiseks, mitte asendamiseks.

Sisu ja põhimõtted:

- digitehnoloogiaga, nt robootikavahendid,
- helisalvestid,
- fotode tegemine jne.
- digitehnoloogia ja internetiga seotud võimalusi ja ohtusid, käitumisreegleid,
- heaperemehelikku ja eesmärgipärast digitehnoloogia vahendite käsitsemist õppimise eesmärgil.
- digitehnoloogiliste vahendite kasutamine;
- heli-, foto- ja videosalvestuste loomine;
- digitehnoloogia võimaluste, ohtude ja turvalise kasutamise tundmaõppimine;
- digivahendite heaperemehelik ja eesmärgipärane kasutamine;
- digitehnoloogia kasutamine õppimise rikastamiseks;
- loov probleemilahendus digivahendite abil;
- kriitilise mõtlemise kujundamine;
- tasakaalu hoidmine digi- ja vahetu kogemuse vahel.

Digitehnoloogia kasutamise toetamine eri vanuses lastel:

- **3–4-aastased** – digivahenditega tutvumine täiskasvanu juhendamisel, lihtsate kasutusreeglite ja ohutu kasutamise harjutamine;
- **4–5-aastased** – digivahendite eesmärgipärase kasutamise harjutamine, lihtsad loovtegevused ja esmane robootika;
- **5–6-aastased** – digivahendite mitmekesisem kasutamine õppimisel, loovtegevustes ja probleemide lahendamisel; koostöö ja digiohutuse põhimõtete kinnistamine;
- **6–7-aastased** – digivahendite teadlikum ja iseseisvam kasutamine õppimisel, info otsimisel, digisisu loomisel ja probleemide lahendamisel; koostöö-, digiturvalisuse ja vastutustundliku digikäitumise oskuste rakendamine.

Alavaldkond	**3–4 a**	**4–5 a**	**5–6 a**	**6–7 a**
Info- ja andmekirjaoskus	Jälgib eakohast digisisu ning õpib täiskasvanu toel mõistma, et digitaalselt loodud sisu ei pruugi olla tegelikkus.	Arutleb koos õpetajaga, mis on multifilmis või muus digisisus päris ja mis väljamõeldud.	Sisestab õpetaja abiga lihtsa otsingusõna ning oskab nimetada ekraanil kujutatud väljamõeldud asju.	Avab veebibrauseri ja valib õpetaja abiga sobiva veebilehe; valib sobivaid võtmesõnu infootsinguks ning mõistab, et ekraanimeedias kajastatu ei pruugi olla tõsielu.
Suhtlus ja koostöö digikeskkonnas	Tegutseb täiskasvanu toel kaaslastega ühistes digitegevustes ning õpib digivahendeid jagama.	Kasutab digivahendeid koos kaaslastega ning järgib lihtsaid kokkuleppeid.	Jagab digivahendeid kaaslastega ning teeb neid kasutades koostööd.	Teeb digiseadet, sh robootikavahendit kasutades või seda kaaslastega jagades koostööd ning järgib kokkulepitud reegleid.
Digisisu loomine ja programmeerimine	Kasutab lihtsamaid robootikaseadmeid täiskasvanu juhendamisel ning programmeerib lihtsaid liikumisi.	Loob täiskasvanu juhendamisel lihtsat digisisu, nt joonistab või täiendab pilti. Kasutab robootikaseadmeid ülesannete täitmisel ning programmeerib lihtsaid liikumisteekondi.	Loob ja täiendab täiskasvanu toel lihtsat digisisu (nt pilt, foto, heli või animatsioon); kasutab eakohaseid digi- ja robootikavahendeid ning kavandab ja programmeerib lihtsaid liikumisteekondi.	Loob erinevat lihtsat digisisu (nt foto, video, heli või animatsioon); kasutab eesmärgipäraselt eakohaseid digi- ja robootikavahendeid ning kavandab ja loob lihtsaid programmeeritavaid tegevusi.
Digiturvalisus	Kasutab digivahendit	Harjutab digivahendi	Küsib kaaslaselt luba, kui soovib	Teab, et isiklikku infot internetis ei

	täiskasvanu juhendamisel, järgib lihtsaid kasutuskokkuleppeid ning paneb vahendi pärast kasutamist oma kohale.	heaperemehelikku ja ohutut kasutamist, kokkulepitud kasutusaja lõpetamist ning sobivat kehaasendit digivahendi kasutamisel.	temast pilti teha, ning järgib digivahendite kasutamise kokkuleppeid.	jagata ja kaaslaste pildistamiseks või filmimiseks tuleb küsida luba; mõistab piiratud ekraaniaja vajalikkust ning jälgib arvuti kasutamisel oma kehaasendit.
Probleemilahendus	Kasutab eakohast digivahendit või robootikavahendit lihtsa juhise järgi ning küsib vajadusel abi.	Kasutab tuttavat digivahendit või robootikaseadet lihtsa ülesande täitmiseks täiskasvanu juhendamisel.	Kasutab digivahendeid ja robootikaseadmeid õppimisel, eneseväljenduses ning lihtsate ülesannete ja probleemide lahendamisel.	Valib ülesande lahendamiseks sobiva tuttava digivahendi, robootikaseadme või rakenduse ning kasutab seda eesmärgipäraselt eneseväljenduseks, õppimiseks ja probleemide lahendamiseks.

7.8 MINA - enesekohane areng, eneseregulatsioon, sotsiaalsed oskused

Eesmärk: toetada lapse kujunemist turvaliselt tegutsevaks, ennast väärtustavaks ja teistega arvestavaks inimeseks, kes tuleb toime igapäevaelus ning loob positiivseid suhteid ümbritsevatega.

Laps tunneb end lasteaias hoituna ja turvaliselt ning õpib märkama ja vältima lihtsamaid ohte. Turvaline keskkond ja usalduslik suhe täiskasvanuga loovad aluse lapse enesekindluse ning positiivse minapildi kujunemisele. Laps tegutseb vastavalt oma eale üha iseseisvamalt, omandades igapäevaeluks vajalikke oskusi ning vastutustunnet.

Eesmärkide saavutamine toimub igapäevaste tegevuste, mängu, täiskasvanu eeskuju ning teadliku väärtuskasvatuse kaudu. Lasteaed teeb tihedat koostööd lapsevanematega, et toetada eneseregulatsiooni oskuste järjepidevat kujunemist nii lasteaias kui kodus. Vanematele antakse tagasisidet lapse toimetulekust ning vajadusel jagatakse soovitusi, kuidas last koduses keskkonnas toetada.

Sisu ja põhimõtted:

- eneseteadlikkuse, enesehinnangu ja eneseregulatsiooni kujunemine;
- suhtlemis- ja koostööoskuste arendamine;
- tunnete märkamine, väljendamine ja konfliktide rahumeelne lahendamine;
- kokkulepete järgimine ning vastutustundlik käitumine;
- hooliv ja lugupidav suhtumine endasse ja teistesse;
- erinevuste mõistmine ja väärtustamine;

- kiusamisvaba käitumise ning turvalise rühmakeskkonna kujundamine.

Valdkonna tegevused lõimitakse igapäevasesse õppe- ja kasvatustegevusse, mängu, vestlustesse ja rühmaellu. Lapse sotsiaal-emotsionaalse arengu toetamiseks kasutatakse erinevaid väärtus- ja suhtlemisoskusi arendavaid programme, õppematerjale ja lugusid, näiteks „Kiusamisest vabaks“, „Tarkuste hoidis“, „Mina olen enda oma“, „Meie, teistmoodi lapsed“, „Uku suur süda“, „Saa tunnetega sõbraks“, „Minu tunded“, „Harald ja Freia seiklevad tunnete maailmas“, „Maruvahva lasteaed“, „Jäta meelde“, „Filosoofilised vestlused lastega“ ja „Me kõik oleme erinevad“.

Alavaldkond	1,5-3	3-5	6-7
Turvalisus	Tunneb end turvaliselt ja hoituna	Mõistab ja järgib lihtsaid sotsiaalseid reegleid; Mõistab kokkulepete vajalikkust.	Tegutseb teadlikult turvaliselt erinevates keskkondades Selgitab, miks reegleid on vaja järgida.
Suhted	Hakkab looma esmaseid suhteid täiskasvanu ja teiste lastega.	Suudab koostööd teha ja oodata oma järjekorda.	Oskab lahendada konflikte ja hoida suhteid.
Igapäevaoskused	Kujunevad esmased eneseteenindusoskused.	Kasutab igapäevaoskusi järjest iseseisvamalt.	On iseseisev igapäevaoskustes; peab loomulikuks enda järgi koristamist.
Erinevuste mõistmine	Hakkab märkama lihtsaid erinevusi.	Märkab, et inimesed on erinevad ja võrdselt väärtuslikud.	Mõistab ja väärtustab mitmekesisust; mõistab, et erinevatel inimestel võivad olla erinevad arvamused
Kiusamisvaba elu	Õpib lihtsaid käitumisreegleid (ei löö, ei tõuka).	Oskab lihtsates olukordades kiusamist märgata ja abi küsida.	Oskab kiusamist ära tunda, sellele reageerida ja nii ennast kui teisi kaitsta.
Väärtused ja eetika	Kujunevad esmased arusaamad heast ja keelatud käitumisest; Laps õpib jäljendamise kaudu hoolivat käitumist.	Laps mõistab lihtsaid väärtusi: headus, sõbralikkus, õiglus; Oskab eristada sobivat ja mittesobivat käitumist; Arvestab teiste tunnetega ja püüab käituda hoolivalt; Hakkab mõistma, et käitumisel on tagajärjed.	Laps mõistab väärtusi nagu ausus, õiglus, vastutus, hoolivus; Oskab hinnata enda ja teiste käitumist; Tegutseb teadlikult vastavalt kokkulepetele Arutleb väärtuste (ausus, hoolivus, vastutus) üle ja teeb valikuid.

Eeltoodud oskuste kujunemist toetatakse igapäevase õppe- ja kasvatustegevuse kõrval erinevate metoodikate, õppematerjalide ja lugude abil. Neid kasutatakse eesmärgipäraselt vastavalt laste vanusele, arengutasemele ja rühma vajadustele, lõimides tegevused mängu, vestlustesse ja igapäevastesse olukordadesse.

Valdkonda toetavad metoodikad ja õppematerjalid:

Metoodika/õppematerjal	Eesmärgid	Rakendamine
“Kiusamisest vabaks”	Toetada lapse hoolivuse, sallivuse, austuse ja julguse	Vestlusringid ja arutelud; teemakaartide ja õppematerjalide kasutamine; rolli- ja

	kujunemist; arendada empaatia-, suhtlemis- ja koostööoskusi; õpetada märkama enda ja teiste tundeid ning vajadusi; kujundada oskust abi küsida ja pakkuda; arendada konfliktide rahumeelse lahendamise oskust; õpetada märkama kiusamist ja sellele sobivalt reageerima; kujundada turvalist ja kaasavat rühmakultuuri.	situatsioonimängud; tunnete ja käitumisolukordade analüüsimine; rühma kokkulepete loomine; hooliva ja kaasava käitumise harjutamine igapäevastes olukordades.
“Tarkuste hoidis”	Toetada lapse väärtushinnangute kujunemist; aidata mõtestada headust, hoolivust, sallivust, julgust, töökust ja vastutust; kujundada häid kombeid ja lugupidavat käitumist; arendada oskust arutleda enda ja teiste käitumise ning valikute üle; tutvustada Eesti vanasõnu ja neis peituvaid väärtusi.	Eesti vanasõnade tutvustamine ja nende tähenduse üle arutlemine; väärtuste seostamine laste kogemuste ja igapäevaste olukordadega; vanasõnade lõimimine mängu, lugudesse, lauludesse ning loovtegevustesse; väärtuspõhiste käitumisviiside arutamine ja harjutamine.
“Mina olen enda oma”	Toetada lapse positiivse minapildi ja enesehinnangu kujunemist; õpetada tundma ja austama enda ning teiste isiklikke piire; arendada oskust väljendada oma soove ja vajadusi ning öelda „ei“; õpetada eristama turvalisi ja ebaturvalisi olukordi; kujundada oskust abi küsida ja pöörduda usaldusväärse täiskasvanu poole; toetada privaatsuse ja turvalise käitumise mõistmist.	Lugude lugemine või kuulamine ja arutelu; tegelaste tunnete, valikute ja käitumise analüüsimine; situatsiooni- ja rollimängud; enda ja teiste piiride käsitlemine; „ei“ ütlemise ja abi küsimise harjutamine; juhendmaterjali küsimuste, mängude ja harjutuste kasutamine.
“Meie, teistmoodi lapsed”, “Me kõik oleme erinevad”, “Uku suursüda”	Toetada lapse oskust märgata ja väärtustada inimeste sarnasusi ja erinevusi; kujundada sallivat, hoolivat ja lugupidavat suhtumist; aidata mõista erivajadusi ning inimeste erinevaid võimeid ja vajadusi; arendada empaatiat ja kaasamisoskust; õpetada märkama teiste tugevusi ja vajadusi ning pakkuma abi; ennetada tõrjuvat ja eelarvamuslikku suhtumist.	Lugude lugemine ja piltide vaatlemine; tegelaste tunnete, erinevuste, tugevuste ja vajaduste üle arutlemine; enda ja kaaslaste sarnasuste ja erinevuste märkamine; erivajaduste ja erinevate toimetuleku- ning suhtlemisviiside eakohane käsitlemine; empaatiat ja kaasamist toetavad mängud ja loovtegevused; abi pakkumise ja vastuvõtmise harjutamine; igapäevaste olukordade arutamine ning hooliva ja kaasava käitumise harjutamine.
“Saa tunnetega sõbraks”, “Minu tunded”, “Harald ja Freia seiklevad tunnete maailmas”	Arendada lapse oskust märgata, ära tunda ja nimetada enda ning teiste tundeid; toetada tunnete sobivat väljendamist; aidata mõista tunnete põhjuseid ja mõju käitumisele; arendada empaatiat; kujundada oskusi tugevate tunnetega	Lugude lugemine ja piltide vaatlemine; tegelaste ja enda tunnete märkamine, nimetamine ja kirjeldamine; tunnete põhjuste ja võimalike käitumisviiside üle arutlemine; tunnete väljendamine mängu, kunsti, liikumise ja loovtegevuste kaudu; rolli- ja situatsioonimängud; rahunemis- ja

	toimetulekuks; toetada eneseregulatsiooni ja sobivate rahunemisvõtete kujunemist; julgustada last vajadusel abi küsima.	eneseregulatsioonivõtete õppimine ja harjutamine; õpitu seostamine laste igapäevaste kogemuste ja rühmas tekkivate olukordadega.
"Filosoofilised vestlused lastega"	Arendada lapse iseseisvat ja kriitilist mõtlemist; kujundada küsimuste esitamise, arutlemise ja põhjendamise oskust; toetada oma arvamuse kujundamist ja väljendamist; arendada teiste kuulamise ja erinevate seisukohtadega arvestamise oskust; toetada väärtuste ja eetiliste küsimuste mõtestamist.	Avatud ja mõtlema suunavate küsimuste esitamine; ühised vestlusringid ja arutelud; lugude, piltide ja igapäevaste olukordade üle arutlemine; oma arvamuse väljendamine ja põhjendamine; kaaslaste mõtete kuulamine ja nendele reageerimine; erinevate seisukohtade võrdlemine; väärtuste, suhete, tunnete ning õiglust ja käitumist puudutavate küsimuste eakohane mõtestamine.
"Maruvahva lasteaed", "Jäte meelde"	Kujundada lapse turvalist ja vastutustundlikku käitumist; õpetada mõistma ja järgima kokkuleppeid ning reegleid; arendada oskust eristada sobivat ja ebasobivat käitumist; õpetada märkama võimalikke ohuolukordi ja tegema turvalisi valikuid; kujundada vastutust enda ja teiste heaolu ning turvalisuse eest; toetada iseseisvat toimetulekut ja abi küsimise oskust.	Lugude ja piltide vaatlemine ning nende üle arutlemine; igapäevaste ja võimalike ohuolukordade käsitlemine; sobiva ja ebasobiva käitumise võrdlemine; situatsiooni- ja rollimängud; rühma kokkulepete loomine ja järgimise harjutamine; turvaliste tegutsemisviiside praktiline harjutamine ning õpitu seostamine laste igapäevaste kogemustega.

7.9 Õppevaldkondade lõiming

Õppe- ja kasvatustegevus toimub lõimitult, toetades lapse terviklikku arengut. Lõiming tähendab valdkondade teadlikku sidumist igapäevastes tegevustes, mängus ja projektides, lähtudes lastest, nende huvidest ning ümbritsevast elukeskkonnast. Lõimitud õppetegevus loob lapsele tähendusliku ja motiveeriva õpikogemuse ning toetab üldoskuste ja valdkondlike oskuste kujunemist.

Mina ja keskkond lõimitakse kõigi teiste valdkondadega, käsitledes kodukohta, loodust, inimesi, tervist ja digikeskkonda.

- keel ja kõne – nähtuste kirjeldamine, arutlemine, jutustamine;
- matemaatika – loendamine, mõõtmine, võrdlemine looduskeskkonnas;
- kunst – looduse ja keskkonna kujutamine erinevate tehnikatega;
- muusika ja liikumine – loodusteemalised laulud, rütmid, liikumismängud.

Keel ja kõne lõimitakse kõigi valdkondadega, toetades lapse eneseväljendust ja sõnavara arengut.

- mina ja keskkond – kogemuste ja tähelepanekute sõnastamine;
- matemaatika – arvude, kujundite ja seoste keeleline kirjeldamine;
- kunst – kunstitööde tutvustamine ja oma loomeprotsessi kirjeldamine;

- muusika ja liikumine – laulude, rütmide, liikumiste nimetamine ja selgitamine.

Matemaatika lõimitakse igapäevaelu ja mänguga.

- mina ja keskkond – ajatsüklid, loodusnähtuste ajalised seosed;
- keel ja kõne – matemaatiliste mõistete kasutamine kõnes;
- kunst – mustrid, kujundid, sümmeetria;
- liikumine – ruumisuhted, suunad, tempod.

Kunst toetab loovust ja eneseväljendust kõigis valdkondades.

- mina ja keskkond – keskkonna ja kultuuri visuaalne kujutamine;
- keel ja kõne – lugude ja muinasjuttude illustreerimine;
- muusika – meeleolude ja rütmide kujutamine;
- matemaatika – kujundite ja mustrite loomine.

Muusika arendab emotsionaalset ja sotsiaalset pädevust.

- keel ja kõne – laulutekstid, rütmikeel;
- liikumine – tants, rütmiline liikumine;
- mina ja keskkond – rahvakultuur, pärimuslaulud;
- kunst – muusikast inspireeritud loovtööd.

Liikumine lõimitakse nii õppetegevuste kui igapäevatoimingutega.

- mina ja keskkond – liikumine looduses ja tervisekasvatus;
- matemaatika – suunad, kaugused, järjestused;
- muusika – rütmiline liikumine;
- sotsiaalsed oskused – koostöö- ja reeglimängud.

Digivaldkond aitab keskkonda näha, salvestada ja mõtestada.

- keel ja kõne – lapsed teevad pilte/heli ja kirjeldavad nähtut (nt diktofoniga “mis ma täna metsas nägin”), robootikategevustes juhiste sõnastamine ja mõistmine;
- matemaatika – digitaalsed mõõtmised (temperatuur, sammulugeja, ajamõõtmine), programmeerimine, sammud, suunad, järjestused
- kunst – fotodest kollaažid, loodusmustrite digijoonistamine
- muusika ja liikumine – loodushäälte salvestamine ja rütmide loomine; suunad, kaugused, sammud
- Digipädevus toetab kõigi üldoskuste kujunemist: mänguoskused – digivahendite kasutamine rolli- ja loovmängu rikastamiseks; tunnetus- ja õpioskused – info otsimine, katsetamine ja järelduste tegemine; sotsiaalsed oskused – koostöö ja kokkulepete järgimine digitegevustes; eneseregulatsioon – digivahendite kasutamise planeerimine, ootamine ja lõpetamine.

MINA valdkond

- mina ja keskkond **-** turvalisus (liiklus, looduskeskkond, riskikäitumine); vastutus ja reeglid; mina kui keskkonna osa
- keel ja kõne - tunnete väljendamine, konfliktide lahendamine, kuulamisoskus, suhtlemisreeglid
- matemaatika - järjekorra pidamine, reeglite mõistmine, õiglus ja jaotamine, loogiline mõtlemine konfliktides

- liikumine - reeglite järgimine, aus mäng, emotsioonide reguleerimine, koostöö
- kunst – eneseväljendus, empaatia, väärtuste kujutamine, koostöö
- muusika – koostöö, kuulamine, eneseregulatsioon
- digivaldkond - turvaline digikäitumine, koostöö paaris/tiimis, probleemilahendus, järjekorra ja reeglite järgimine

8. Lapse arengu hindamine ja toetamine

Lapse arengut hinnatakse ja toetatakse järjepidevalt igapäevase õppe- ja kasvatustegevuse käigus. Hindamise eesmärk on märgata ning toetada lapse individuaalset arengut, heaolu ja õppimist, lähtudes tema arengutasemest, tugevustest ja vajadustest.

Arengu hindamisel lähtutakse alushariduse riiklikust õppekavast ning hinnatakse lapse üldoskuste ja valdkondlike arengutulemuste kujunemist. Lapse arengut vaadeldakse tervikuna koostöös lapse ja perega.

Lapse arengu hindamise meetodid:

- Igapäevased vaatlused, märkamised ja vestlused;
- teadlik vaatlus nt eneseregulatsioon, probleemilahendus, suhtlemine, mänguoskus, motoorika, kõne;
- pedagoogiline dokumenteerimine;
- lapse tööd, looming ja muud tema arengut kajastavad materjalid;
- koostöö lapsevanemaga, sealhulgas arenguvestlused;
- kokkulepitud hindamisvahendeid ning tugispetsialistide hinnanguid.

Lapse arengu dokumenteerimine

Lapse arengut dokumenteeritakse kogu õppeaasta vältel. Dokumenteerimise käigus kogutakse lapse arengut ja õppimist iseloomustavaid tähelepanekuid, lapse töid ja loomingut, vestluste kokkuvõtteid ning muid õppimise käigus valminud materjale, millest koostatakse lapse **arengumapp**. Arengumappi lisatakse ka lapsevanemaga läbiviidud arenguvestluse kirjalik kokkuvõte.

Laps on oma arengu hindamise aktiivne osaline. Teda julgustatakse rääkima oma tegevustest, õnnestumistest, kogemustest ja tunnetest ning märkama, mida ta juba oskab ja mida soovib veel õppida. Lapse arvamusi, ideid ja eneseväljendusi kogutakse igapäevaste vestluste, hommikuringide, refleksioonide ning õppetegevuste käigus ning neid arvestatakse õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja lapse arengu toetamisel.

Lapse arengu hindamine ja tagasisidestamine ELIISis

Lapse arengu jälgimist, hindamist ja lapsevanemale tagasiside andmist toetab ELIIS. ELIISis täidetakse lapse arengukaarti ning antakse lapsevanemale personaalset tagasisidet lapse arengu, õppimise ja toimetuleku kohta.

Vähemalt üks kord aastas koostatakse lapse arengu kokkuvõte ning viiakse läbi arenguvestlus lapsevanemaga. Koolieelikule koostatakse koolivalmiduskaart.

Täiendava toe vajadus

Kui lapse areng vajab täiendavat toetust, kavandatakse vajalikud tugimeetmed koostöös pere ja vajadusel tugispetsialistidega. Vajadusel koostatakse individuaalne arenduskava, milles määratletakse arengueesmärgid, toetavad tegevused ja koostöö põhimõtted.

Lapse arenguga seotud andmeid töödeldakse ja säilitatakse vastavalt kehtivatele andmekaitsenõuetele.

9. Koostöö lapsevanematega

Lapse arengu, õppimise ja heaolu toetamisel on oluline lasteaia ja pere vaheline koostöö, mis põhineb vastastikusel usaldusel, lugupidamisel ja avatud suhtlemisel. Lasteaed ja lapsevanemad lähtuvad lapse õpetamisel ja kasvatamisel ühistest põhimõtetest ning teevad koostööd lapse igakülgse arengu ja tervise toetamiseks. Vanemaid kaasatakse võimalusel õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisse ja läbiviimisse ning teavitatakse õppe põhimõtetest ja alushariduse alusväärtustest.

Rühmameeskonna töötaja (õpetaja, abiõpetaja) ning vanem vahetavad regulaarselt informatsiooni lapse arengust, õppimisest ja tervisest ning vanem on kaasatud lapse arengut puudutavate otsuste tegemisse ja nende rakendamisse.

Lasteaed koostöös tugiteenuste koordineerijaga, loob vanemale võimalused saada tuge ja nõu lapse arengu toetamise küsimustes.

Lasteaia ja lapsevanemate koostöö vormid:

- lastevanemate üldkoosolekud;
- arenguvestlused ja igapäevane suhtlus;
- pedagoogilised konsultatsioonid ja vestlused;
- ühised sündmused, ühistegevused ja projektid;
- lahtiste uste päevad;
- rahuloluküsitlus;
- lasteaia koduleheküg

10. Õppekava rakendamine, uuendamine ja hindamine

Lasteaia direktor koostab koostöös õppe- ja kasvatustegevusega seotud töötajatega lasteaia õppekava ja selle muudatused ning kinnitab need käskkirjaga, olles kuulanud ära hoolekogu arvamuse. Lasteaia õppekava avalikustatakse lasteaia veebilehel. Õppekava vaadatakse üle vähemalt kord õppeaastas pedagoogilise nõukogu ettepanekul ning kinnitatakse direktori käskkirjaga. Uuendamisel lähtutakse sisehindamise tulemustest ja õigusaktide muudatustest.